

SADRŽAJ	1
UVOD	2
1.ZAKONODAVNI OKVIR	3
Zna enje izraza	4
Propisi u oblasti upravljanja otpadom	6
2. INSTITUCIONALNI OKVIR	10
3.OSNOVNI PODACI O TERITORIJI PRIJESTONICE CETINJE	11
4.POSTOJE ĆE STANJE U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM	14
5.SAKUPLJANJE I TRANSPORT KOMUNALNOG OTPADA	18
6.ODLAGANJE OTPADA	20
7.POSLOVANJE DOO “KOMUNALNO” CETINJE	20
8.NEURE ĆENA ODLAGALIŠTA	22
9.UPRAVLJANJE KOMUNALNIM OTPADOM U ZAŠTI ĆENIM PODRU ĆJIMA	24
10.UPRAVLJANJE OTPADOM U PLANSKOM PERIODU	25
11.CILJEVI UPRAVLJANJA KOMUNALNIM OTPADOM U PRIJESTONICI	27
12.SAKUPLJANJE KOMUNALNOG OTPADA	29
13.MJERE ZA SPRJE ĆAVANJE NASTAJANJA ILI SMANJENJE KOLI INA KOMUNALNOG OTPADA I NEGATIVNIH UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I ZDRAVLJE LJUDI UKLJU ĆU I I MJERE ZA SMANJENJE KOLI INA BIOLOŠKI RAZGRADIVOG OTPADA SADRŽANOG U KOMUNALNOM OTPADU KOJI SE ODLAŽE NA DEPONIJAMA	32
14.RAZVIJANJE JAVNE SVIJESTI O UPRAVLJANJU OTPADOM	33
15.OPIS AKTIVNOSTI U RECIKLAŽNOM DVORIŠTU	33
16.AKCIONI PLAN SA DINAMIKOM REALIZACIJE I IZVORIMA FINANSIRANJA	35

UVOD

Na osnovu čl. 18 i 23 Zakona o upravljanju otpadom ("Sl. list CG" br. 64/11 i br.39/16) i člana 11 Odluke o organizaciji i načinu rada lokalne uprave Prijestonice Cetinje („Sl.list CG-opštinski propisi“, br.35/15, 38/15 i 16/16), Sekretarijat za održivi razvoj i infrastrukturu Prijestonice Cetinje donio je Odluku o izradi Lokalnog plana upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom Prijestonice Cetinje za period od 2016-2020 godine.

Realizacijom Lokalnog plana upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom (u daljem tekstu Plan) će se uspostaviti održivo upravljanje otpadom Prijestonice Cetinje za period od 2016-2020.godine. Shodno članu 18 Zakona o upravljanju otpadom definisana je obaveza izrade lokalnih planova upravljanja otpadom, a članom 23 istog Zakona, između ostalog je definisan sadržaj lokalnih planova.

Cilj ovog Plana je da se uz poštovanje osnovnih principa i ciljeva shodno Zakonu o upravljanju otpadom, Strategiji upravljanja otpadom Crne Gore do 2030. godine i Državnom Planu upravljanja otpadom 2015–2020.godina, smanji negativan uticaj otpada na zdravlje ljudi i kvalitet stanja životne sredine, omogući i pravilno odlaganje otpada, uz razvijanje svijesti kod proizvođača otpada, kao i da se prepoznaju i iskoriste ekonomske mogućnosti koje nastaju iz otpada.

Realizacijom lokalnog plana će se:

- 1) omogući uspostavljanje funkcionalnog sistema reciklaže, kroz prikupljanje, razvrstavanje i ponovnu upotrebu reciklabilnih materijala, kojim će se dostići i postavljeni ciljevi po godinama planskog perioda, koji se odnose na sakupljene količine stakla, papira, metala i plastike, koje će biti pripremljene za ponovnu upotrebu i reciklažu;
- 2) omogući uspostavljanje uspješnog sistema prikupljanja i razvrstavanja građevinskog otpada, kojim će se dostići i postavljeni ciljevi po godinama planskog perioda za neopasni građevinski otpad koji će biti pripremljen za ponovnu upotrebu i recikliranje i druge namjene prerade, kao što je korištenje za zamjenu drugih materijala u postupku zatrpavanja isključivo prirodnih materijala;
- 3) obezbijedi uslove kojim će se smanjiti količina biološko razgradivog komunalnog otpada koji se odlaze na deponiju i dostići i postavljeni ciljevi po godinama planskog perioda;
- 4) direktno uticati na povećanje količine otpada koji se sakuplja, smanjenje količine otpada koji se proizvodi, a samim tim i odlaze, uvođenje primarne reciklaže (reciklažno dvorište i zelena ostrva), adekvatnu kontrolu procesa upravljanja otpadom, a sve u cilju zaštite zdravlja ljudi i životne sredine;
- 5) sanirati neuređeno gradsko odlagalište „Vrtijeljka“, kao i druga neuređena odlagališta.

1. ZAKONODAVNI OKVIR

Pravni osnov - za donošenje Plana sadržan je u članu 23 Zakona o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore“, br. 64/11 i 39/16), kojim je propisano da:

- Lokalni plan donosi skupština lokalne samouprave, za period za koji je donijet Državni plan;
- Lokalni plan može da se mijenja i dopunjuje po potrebi;
- Lokalni plan mora biti usaglašen sa Državnim planom;
- Lokalni plan se, radi ocjene usaglašenosti sa Državnim planom, dostavlja na saglasnost Ministarstvu.

Lokalni plan naročito sadrži:

1) vrstu, količinu (masu) i porijeklo komunalnog otpada proizvedenog na teritoriji jedinice lokalne samouprave i procjenu vrste i količine (mase) komunalnog otpada koji će se proizvesti po godinama iz planskog perioda iz stava 1 ovog člana i njegovo porijeklo;

2) lokacije postojećih postrojenja i objekata za obradu komunalnog otpada, odnosno za jedinice lokalne samouprave koje nemaju izgrađenu deponiju, u skladu sa zakonom, lokacije na kojima privremeno skladište otpad iz člana 78 ovog zakona;

3) informacije o neuređenim odlagalištima otpada i mjere za njihovu sanaciju ili rekultivaciju i na inicijativu daljeg odlaganja otpada na tim lokacijama, kao i sanaciju i rekultivaciju privremenog skladišta komunalnog otpada iz člana 78 ovog zakona;

4) lokacije postojećih postrojenja za preradu građevinskog otpada koji ne sadrži ili nije izložen opasnim materijama (u daljem tekstu: neopasni građevinski otpad) i objekata za zbrinjavanje neopasnog građevinskog otpada i/ili deponije za inertni otpad, odnosno za jedinice lokalne samouprave koje nemaju izgrađena postrojenja za preradu građevinskog otpada i objekte za zbrinjavanje neopasnog građevinskog otpada i/ili deponiju za inertni otpad u skladu sa zakonom, lokaciju za privremeno skladištenje neopasnog građevinskog otpada u skladu sa članom 78a ovog zakona;

5) način organizovanja i obavljanja poslova upravljanja otpadom sa dijela teritorije jedinice lokalne samouprave koje je zaštićeno područje ili područje morskog dobra;

6) način i program odvojenog sakupljanja i transporta komunalnog i građevinskog otpada iz doma instav i od proizvođača koji ne podliježu obavezi donošenja plana upravljanja otpadom, uključujući i kabasti i drugi komunalni i građevinski otpad koji nije moguće odložiti na mjestima predviđenim za odlaganje komunalnog i građevinskog otpada;

7) opis aktivnosti koje se odvijaju u okviru reciklažnih dvorišta i transfer stanica i reciklažnih centara u cilju privremenog skladištenja komunalnog otpada, odnosno prerade;

8) mjere za sprječavanje nastajanja ili smanjenje količina komunalnog otpada i negativnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi, obezbjeđivanje pravilnog upravljanja komunalnim otpadom;

9) način odvojenog sakupljanja i mjere za smanjenje količina biološki razgradivog otpada sadržanog u komunalnom otpadu koji se odlaže na deponijama;

10) dinamiku realizacije odabranih načina i postupaka upravljanja komunalnim otpadom;

11) akcioni plan i dinamiku finansiranja i izvore finansijskih sredstava za realizaciju lokalnog plana;

12) način javne svijesti o pravilnom postupanju sa komunalnim otpadom.

Zna enje izraza

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom Planu imaju sljede a zna enja:

- 1) **biološko razgradivi otpad** je otpad koji je pogodan za anaerobnu ili aerobnu razgradnju (biootpad, papir i karton);
- 2) **biootpad** je biološki razgradiv otpad iz vrtova i parkova, hrane i drugi otpad koji nastaje u doma instvima, ugostiteljskim i maloprodajnim objektima i sli an otpad iz objekata namijenjenih za proizvodnju prehrambenih proizvoda;
- 3) **deponija** je stalno mjesto ija je primarna funkcija odlaganje otpada na površini ili ispod površine zemlje, uklju uju i internu deponiju na kojoj proizvo a odlaže sopstveni otpad na mjestu nastanka, osim mjesta gdje se otpad priprema za dalji prevoz do mjesta obrade na drugim lokacijama i mjesta za skladištenje otpada prije njegove obrade za period do tri godine ili mjesta za skladištenje otpada prije njegovog zbrinjavanja za period do jedne godine;"
- 4) **gra evinski otpad** je otpad koji nastaje prilikom izgradnje, održavanja i rušenja gra evinskih objekata;
- 5) **imalac otpada** je proizvo a otpada ili pravno ili fizi ko lice, ili preduzetnik, koje posjeduje otpad;
- 6) **izvorni proizvo a otpada** je svako lice ijom aktivnoš u nastaje otpad;
- 7) **katalog otpada** je popis otpada prema svojstvima i mjestu nastanka, razvrstan na grupe, podgrupe i vrste otpada sa djelatnostima iijim obavljanjem se proizvodi otpad;
- 8) **komercijalna otpadna ambalaža** je otpad od primarne, sekundarne i tercijalne ambalaže koji nastaje u procesu proizvodnje, maloprodaje, uslužnim i drugim djelatnostima, kao i obavljanjem poslova u poljoprivredi, šumarstvu, ribarstvu, saobra aju i turizmu;
- 9) **komunalna otpadna ambalaža** je otpad od primarne i sekundarne ambalaže koji nastaje u doma instvima (ku ni otpad), industriji, zanatskim i uslužnim djelatnostima, kao i drugim djelatnostima i javnom sektoru, a sli an je otpadu iz doma instava u pogledu prirode, mjesta nastanka i sastava;
- 10) **komunalni otpad** je otpad nastao u doma instvima ili prilikom obavljanja djelatnosti koji je po svojstvima sli an otpadu nastalom u doma instvima;
- 11) **medicinski otpad** je otpad koji nastaje pružanjem zdravstvenih usluga i vršenjem nau nih istraživanja i eksperimenata u oblasti medicine;
- 12) **miješani komunalni otpad** je otpad iz doma instva preostao nakon odvajanja pojedinih frakcija komunalnog otpada za koji je predvi ena mogu nost selektivnog sakupljanja, „uklju uju i komunalnu otpadnu ambalažu“.
- 13) **neopasni otpad** je otpad koji po sastavu i svojstvima nema neku od karakteristika opasnog otpada;
- 14) **obrada otpada** je postupak prerade i/ili odstranjivanje otpada, uklju uju i pripremu prije prerade i/ili zbrinjavanja;
- 15) **odlaganje otpada** je jedan od postupaka zbrinjavanja;
- 16) **odvojeno sakupljanje otpada (selekcija)** je sakupljanje otpada na na in da se otpad u postupcima upravljanja otpadom drži odvojeno prema tipu i svojstvu kako bi se olakšala posebna obrada;
- 17) **otpad** je svaka materija ili predmet koju je imalac odbacio, namjerava da odbaci ili je dužan da odbaci u skladu sa zakonom;

- 18) **otpad od elektri nih i elektronskih proizvoda** su elektri ni i elektronski proizvodi koji su otpad uklju uju i i sve sastavne djelove, komponente, podsklopove i potrošni materijal koji su dio proizvoda u vrijeme odbacivanja;
- 19) **otpadna ambalaža** je ambalaža ili ambalažni materijal koje su otpad, osim ostataka materijala koji nastaju prilikom izrade ambalaže;
- 20) **ponovna upotreba** je postupak kojim se proizvodi ili djelovi proizvoda koji nijesu otpad ponovo upotrebljavaju za istu svrhu za koju su izvorno stvoreni;
- 21) **posebne vrste otpada** su: otpad od elektri nih i elektronskih proizvoda, otpadna vozila, otpadne gume, otpadne baterije i akumulatori, otpadna ulja, otpadna ambalaža, gra evinski otpad, otpad koji sadrži azbest, PCB otpad, kanalizacioni mulj, medicinski i veterinarski otpad;
- 22) **postrojenje** je stacionarna ili mobilna tehni ka jedinica, koje sa gra evinskim dijelom ini tehnološku cjelinu za skladištenje, preradu ili odstranjivanje otpada;
- 23) **prerada otpada** je postupak za dobijanje materijala ili proizvoda koji se koristi kao sirovina ili postupak pripreme otpada za dobijanje tog materijala ili proizvoda u postrojenju za preradu ili širem proizvodnom smislu;
- 24) **priprema za ponovnu upotrebu otpada** su postupci prerade, kao što su provjera, iš enje ili popravke, kojima se proizvodi ili djelovi proizvoda, koji su postali otpad, pripremaju za ponovnu upotrebu bez sprovo enja nekog drugog prethodnog postupka;
- 25) **privremeno, odnosno vremenski ograni eno skladištenje otpada** je skladištenje otpada u odre enom roku na mjestima gdje je otpad proizveden ili skladištenje tokom sakupljanja otpada, radi transporta do mjesta obrade otpada;“.
- 26) **proizvo a otpada** je izvorni proizvo a otpada ili svako lice koje obavlja prethodnu obradu, miješanje ili druge postupke kojima se mijenja svojstvo ili sastav otpada;
- 27) **prostorno-planski dokument** je planski dokument kojim se odre uje organizacija, koriš enje i namjena prostora, kao i mjere i smjernice za ure enje, zaštitu i unaprje enje prostora (prostorni plan Crne Gore, detaljni prostorni plan, državna studija lokacije, prostorno-urbanisti ki plan lokalne samouprave, detaljni urbanisti ki plan, urbanisti ki projekat i lokalna studija lokacije i druga planska dokumenta);
- 28) **reciklažno dvorište** je mjesto ure eno za sakupljanje i privremeno skladištenje po vrstama, odnosno frakcijama komunalnog otpada koje se odvojeno sakupljaju;
- 29) **recikliranje** je postupak prerade u cilju koriš enja otpada za zamjenu drugih materijala koji se upotrebljavaju za izvornu ili drugu namjenu;
- 30) **sakupljanje otpada** je sakupljanje otpada od imaoca, uklju uju i prethodno razvrstavanje i privremeno skladištenje otpada, radi transporta do postrojenja za obradu otpada;
- 31) **spaljivanje otpada** je obrada otpada u stacionarnom ili mobilnom postrojenju za termi ku obradu otpada sa ili bez koriš enja toplotne energije putem spaljivanja, oksidacijom otpada ili drugim termi kim procesima kao što su: piroliza, gasifikacija ili postupak plazme kada je produkt ovih procesa namijenjen naknadnom spaljivanju;
- 32) **sprje avanje nastanka** ili stvaranja otpada su mjere koje se preduzimaju u cilju sprje avanja nastanka otpada ili mjere koje, prije nego je materija ili predmet postao otpad, smanjuju:
- koli inu otpada, uklju uju i ponovnu upotrebu proizvoda ili produženje životnog vijeka proizvoda,
  - negativne uticaje proizvedenog otpada na životnu sredinu i na zdravlje ljudi,

- sadržaj štetnih materija u materijalima i proizvodima;

33) *transfer (pretovarna) stanica* je mjesto na koje se otpad doprema i privremeno skladišti radi selektiranja ili pretovara prije transporta do mjesta za preradu i odstranjivanje;

34) *transport otpada* je prevoz otpada van postrojenja koji obuhvata utovar, prevoz (kao i pretovar) i istovar otpada;

35) *zbrinjavanje otpada* je postupak obrade koji nije prerada, ak i u slučaju da se tim postupkom kao sekundarna posljedica dobija materija ili energija;

Propisi u oblasti upravljanja otpadom

Osnovni zakon u oblasti upravljanja otpadom je Zakon o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore“, br. 64/11 i 39/16), kojim se uređuju vrste i klasifikacija otpada, planiranje, uslovi i način upravljanja otpadom i druga pitanja od značaja za upravljanje u ovoj oblasti.

Zakon o upravljanju otpadom definiše načine i klasifikaciju otpada, propisuje postupke upravljanja otpadom i stvaranje uslova za upravljanje otpadom, sadržaj i postupak donošenja planova upravljanja otpadom, odgovornost i obaveze upravljanja otpadom, principi upravljanja posebnim vrstama otpada (otpadna ulja, akumulatori, otpadne gume, otpadne vozila, medicinski i veterinarski otpad, kanalizacioni mulj), postrojenja za spaljivanje otpada kao i neka druga pitanja.

Ostali propisi:

- Zakon o životnoj sredini („Službeni list Crne Gore“, broj 52/16);
- Zakon o zaštiti prirode („Službeni list Crne Gore“, broj 54/16);
- Zakon o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađenja („Službeni list Crne Gore“, broj 80/05, 54/09, 40/11);
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Službeni list RCG“, broj 80/05, („Službeni list Crne Gore“ broj 73/10, 40/11 i 59/11);
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Službeni list Crne Gore“, broj 40/10, 73/10, 40/11, 27/13);
- Zakon o inspekcijском nadzoru („Službeni list RCG“, broj 39/03, „Službeni list Crne Gore“ broj 76/09, 57/11, 18/14, 11/15 i 05/16);
- Zakon o komunalnoj policiji („Službeni list Crne Gore“ broj 57/14);
- Zakon o komunalnim djelatnostima („Službeni list Crne Gore“, broj 55/16);
- Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata („Službeni list Crne Gore“, br. 51/08, 40/10, 34/11, 40/11, 47/11, 35/13, 39/13 i 33/14);
- Zakon o državnoj upravi („Službeni list Crne Gore“, broj 38/03, 22/08, 42/11 i 54/16);
- Zakon o lokalnoj samoupravi („Službeni list Republike Crne Gore“, broj 42/03, 28/04, 75/05, 13/06 i “Sl. list Crne Gore” 88/09, 3/10, 73/10, 38/12, 10/14, 57/14, 3/16);
- Zakon o finansiranju lokalne samouprave („Službeni list Republike Crne Gore“, broj 42/03, 44/03, “Sl. list Crne Gore” broj 05/08, 74/10, 1/15, 78/15 i 3/16);
- Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju („Službeni list Crne Gore“, broj 56/09, 18/11, 40/11, 34/14 i 1/15);

- Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjava komunalni kanalizacioni mulj, količina, obim, uсталost i metode analize komunalnog kanalizacionog mulja („Službeni list Crne Gore“, broj 89/09);
- Pravilnik o sadržaju, obliku i načinu vođenja registra izdatih dozvola za prekogranično kretanje otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 71/10);
- Pravilnik o bližem sadržaju dokumentacije koja se podnosi uz zahtjev za izdavanje dozvole za uvoz, izvoz i tranzit otpada, kao i listi klasifikacije otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 71/10);
- Pravilnik o klasifikaciji otpada i katalogu otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 35/12 i 59/13);
- Pravilnik o postupanju sa otpadnim uljima („Službeni list Crne Gore“, broj 48/12);
- Pravilnik o postupanju sa opremom i otpadom koji sadrži PCB („Službeni list Crne Gore“, broj 48/12);
- Pravilnik o uslovima, načinu i postupku obrade medicinskog otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 49/12);
- Pravilnik o postupanju sa građevinskim otpadom, načinu i postupku prerade građevinskog otpada, uslovima i načinu odlaganja cement azbestnog građevinskog otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 50/12);
- Pravilnik o načinu vođenja evidencije otpada i sadržaju formulara o transportu otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 50/12);
- Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjava privredno društvo odnosno preduzetnik za preradu i/ili odstranjivanje otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 53/12);
- Pravilnik o bližem sadržaju i načinu podnošenja godišnjih izvještaja o sprovođenju planova upravljanja otpadom („Službeni list Crne Gore“, broj 53/12);
- Pravilnik o bližem sadržaju i načinu saopštavanja plana upravljanja otpadom proizvođača otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 5/13);
- Pravilnik o načinu pakovanja i odstranjivanja otpada koji sadrži azbest („Službeni list Crne Gore“, broj 11/13);
- Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjava privredno društvo, odnosno preduzetnik za sakupljanje, odnosno transport otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 16/13);
- Pravilnik o načinu vođenja i sadržaju zahtjeva za upis u registar izvoznika neopasnog otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 27/13);
- Pravilnik o bližim karakteristikama lokacije, uslovima izgradnje, sanitarno-tehničkim uslovima, načinu rada i zatvaranja deponija („Službeni list Crne Gore“, broj 31/13 i 25/16);
- Pravilnik o spaljivanju i/ili suspaljivanju otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 33/13);
- Pravilnik o vođenju registra izdatih dozvola za preradu i/ili odstranjivanje otpada, registra sakupljača, prevoznika, trgovaca i posrednika otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 47/13);
- Pravilnik o sakupljanju i predaji otpadnih vozila čiji je imalac nepoznat („Službeni list Crne Gore“, broj 47/13);
- Pravilnik o sadržini, obliku i načinu popunjavanja zahtjeva za izdavanje integrisane dozvole („Službeni list Crne Gore“, broj 03/08);
- Pravilnik o sadržini i obliku integrisane dozvole („Službeni list Crne Gore“, broj 03/08);

- Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjava komunalni kanalizacioni mulj, količina, obim, uсталost i metode analize komunalnog kanalizacionog mulja („Službeni list Crne Gore“, broj 89/09);
- Pravilnik o uslovima za preradu biootpada i kriterijumima za određivanje kvaliteta produkata organskog recikliranja iz biootpada („Službeni list Crne Gore“, broj 59/13);
- Pravilnik o izmjeni pravilnika o bližim uslovima za upis u registar posrednika i trgovaca otpadom („Službeni list Crne Gore“, broj 46/13, 21/14);
- Pravilnik o metodama ispitivanja opasnih svojstava otpada i bližim uslovima koje treba da ispunjava akreditovana laboratorija za ispitivanje opasnih svojstava otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 21/14);
- Uredba o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadnih vozila i rada tog sistema („Službeni list Crne Gore“, broj 28/12);
- Uredba o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpada od električnih i elektronskih proizvoda i rada tog sistema („Službeni list Crne Gore“, broj 24/12);
- Uredba o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadnih guma i rada tog sistema („Službeni list Crne Gore“, broj 39/12);
- Uredba o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadnih baterija i akumulatora i rada tog sistema („Službeni list Crne Gore“, broj 39/12 i 47/12);
- Uredba o bližim kriterijumima, visini i načinu plaćanja posebne naknade za upravljanje otpadom („Službeni list Crne Gore“, broj 39/12);
- Uredba o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadne ambalaže i rada tog sistema („Službeni list Crne Gore“, broj 42/12);
- Uredba o načinu i uslovima skladištenja otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 33/13 i 65/15);
- Uredba o visini naknada, načinu obračuna i plaćanja naknada zbog zagađivanja životne sredine („Službeni list RCG“, broj 26/97, 9/00, 52/00, 33/08, 64/09, 40/11 i 49/11);
- Uredba o vrstama aktivnosti i postrojenja za koje se izdaje integrisana dozvola („Službeni list Crne Gore“, broj 7/08);
- Uredba o nacionalnoj listi indikatora zaštite životne sredine („Službeni list Crne Gore“, broj 19/13);
- Uredba o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju materije ili predmeti koji nastaju iz proizvodnog procesa za sporedne proizvode („Službeni list Crne Gore“, broj 30/15).

Strategija upravljanja otpadom Crne Gore do 2030. godine

je usvojena 2015. godine, definiše svoje ciljeve shodno potrebi obezbjeđivanja sinergije razvoja države i očuvanja životne sredine u pogledu uticaja otpada na kvalitet njenih osnovnih parametara. Strategija, kao osnovni planski dokument u datoj oblasti, predstavlja viziju kretanja Crne Gore u pogledu uspostavljanja trajnog sistema upravljanja otpadom.

Državni plan upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period od 2015-2020. godine

Državni plan je strateški dokument koji definiše osnovne ciljeve i planove koje Vlada i Ministarstvo održivog razvoja i turizma imaju u pogledu rješavanja problema u oblasti upravljanja otpadom, u periodu od 2015. do 2020. godine.

Propisi Prijestonice Cetinje u oblasti upravljanja otpadom

Odluka o organizaciji i na inu rada lokalne uprave Prijestonice Cetinje („Sl. list CG-opštinski propisi“, br. 35/15, 38/15 i 16/16) daje osnovne odredbe za pripremu plana upravljanja otpadom, što je u nadležnosti Sekretarijata za održivi razvoj i infrastrukturu.

Odluka o održavanju isto e i komunalnom ure enju grada („Sl.list RCG–opštinski propisi“, br. 35/04 i „Sl.list CG-opštinski propisi“, br.14/09, 37/10, 18/11, 01/12, 29/12 i 39/16) ije je sprovo enje u nadležnosti istog Sekretarijata. Shodno odredbama ove odluke, pod održavanjem isto e smatra se naro ito: iš enje, odnošenje i deponovanje sme a iz stambenih i poslovnih prostorija kao i uklanjanje i deponovanje sme a i drugog prirodnog i vješta kog otpada, odnosno padavina sa javnih površina, iš enje i pranje ulica, trgova i drugih javnih površina, uklanjanje leševa uginulih životinja i sli no, kao i održavanje i koriš enje deponija. lanom 9 ove odluke poslovi održavanja isto e na javnim površinama su povjereni JKP Cetinje, a poslove održavanja isto e na drugim površinama vrše pravna lica, preduzetnici i fizi ka lica, koja upravljaju odnosno koriste te površine. JKP Cetinje je dužno (lan 10) da donese Godišnji program iš enja javnih površina. Javno komunalno preduze e je dužno da na javnim površinama koje održava, postavlja korpe za otpatke i posude za sakupljanje sme a (kontejnere). Uklanjanje i deponovanje ku nog sme a vrši JKP, i ove usluge su obavezne za sve korisnike (lan 17).

Shodno lanu 5 *Odluke o na inu i uslovima organizovanja poslova u vršenju komunalnih djelatnosti i uslovima za koriš enje komunalnih usluga* („Sl.list RCG“, br. 11/96 i 35/04) JKP Cetinje dužno je obezbijediti redovno i kvalitetno pružanje usluga održavanja isto e grada, iš enja javnih površina i izgradnje, održavanja i koriš enja deponija.

Odlukom o osnivanju društva sa ograni enom odgovornoš u Komunalno Cetinje(“Sl. list CG–opštinski propisi”, br. 30/13 i 22/14), osnovano je Društvo, kojem je povjereno obavljanje komunalne djelatnosti predvi ene u oblasti 38, grana 38.1, grupa 38.11 – sakupljanje bezopasnog otpada, kao pretežne djelatnosti.

2. INSTITUCIONALNI OKVIR

Institucionalni okvir upravljanja otpadom na teritoriji Crne Gore je organizovan na državnom i lokalnom nivou, kroz sledeće institucije:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma u svojoj nadležnosti je razvoj nacionalnog zakonodavnog i strateškog okvira u oblasti upravljanja otpadom.

Agencija za zaštitu životne sredine je organ uprave, pod nadzorom Ministarstva održivog razvoja i turizma, nadležan za izdavanje dozvola, nacionalni monitoring stanja životne sredine, vođenje baze podataka, izveštavanje, ostvarivanje komunikacije i saradnje sa relevantnim domaćim i međunarodnim organima i organizacijama, kao i sa saradnjom sa javnošću.

Uprava za inspeksijske poslove u svojoj nadležnosti su inspeksijske službe u oblasti upravljanja otpadom, a podeljena je na sektore i podsektore. Sektor za životnu sredinu i prostorno planiranje ima odeljenje za ekološku inspekciju koja je zadužena za: inspeksijski nadzor nad sprovođenjem zakona i drugih pravnih akata u oblasti zaštite životne sredine, uključujući i propise iz oblasti upravljanja otpadom; sprovođenje mjera u cilju otklanjanja nepravilnosti i osiguravanja primjene ovih propisa i predlaganje mjera za unapređenje stanja u oblasti nadzora.

PROCON d.o.o. („Project-Consulting”) je društvo osnovano od strane Vlade Crne Gore, a zaduženo je za upravljanje projektima u oblasti komunalnih usluga i zaštite životne sredine. PROCON, u okviru svoje osnovne djelatnosti, obavlja sledeće poslove: analiza projekata sa stanovišta izvodljivosti, održivosti i usklađenosti sa strateškim planskim dokumentima; priprema potrebne dokumentacione osnove za pokretanje realizacije projekta, i s tim u vezi izradu potrebne tenderske dokumentacije i iniciranje postupaka nabavke roba, usluga i radova i dr.

Jedinice lokalne samouprave su odgovorne za razvoj i primjenu politike upravljanja otpadom na lokalnom nivou kroz: donošenje planova upravljanja otpadom na svojoj teritoriji; pridruživanje međuopštinskim programima koji uključuju dvije ili više opština; procjenu proizvodnje otpada; poboljšanje ili izgradnju kapaciteta javnih komunalnih preduzeća; regulisanje rada privatnih preduzetnika u oblasti sakupljanja otpada, transporta i odlaganja otpada; unapređenje sistema izdavanja dozvola. Lokalne samouprave su uključene u pripremu zakonskih rješenja u oblasti upravljanja otpadom. Takođe, Direktorat za upravljanje otpadom i komunalni razvoj aktivno saraduje sa lokalnim samoupravama u vezi odabira tehnologija u ovoj oblasti.

U Prijestonici Cetinje za upravljanje otpadom nadležan je Sekretarijat za održivi razvoj i infrastrukturu.

Komunalna preduzeća izvršavaju propise koje donosi Država, obezbjeđuju finansijske uslove za obavljanje svojih aktivnosti, usvajaju kratkoročne i dugoročne programe aktivnosti i obezbjeđuju dio sredstava za njihovu realizaciju, određuju cijene komunalnih usluga.

Komunalna inspekcija vrši nadzor nad primjenom zakona i propisa, vrši kontrolu stanja komunalnih objekata i sprovodi druge poslove propisane zakonima ili pravnim aktima lokalne samouprave.

Zavod za statistiku Crne Gore (Monstat), spovodi godišnje istraživanje o otpadu koji proizvode opštine, ali uglavnom na osnovu podataka koje dostavlja Agencija za zaštitu životne sredine.

Privredna komoraima uspostavljene Odbore za razne sekcije, kao što su Odbor za javna preduze a ili Odbor za pitanja životne sredine i ovo tijelo predstavlja odgovaraju u platformu za rješavanje potreba u pogledu saradnje.

Laboratorije u Crnoj Gori kojima se vrše odre ena testiranja i kontrole otpada kao što su: laboratorija Centra za ekotoksikološka ispitivanja, laboratorija Instituta za javno zdravlje, laboratorija Biotehni kog fakulteta.

Zajednica opština (ZO CG) je nacionalna asocijacija lokalnih samouprava u Crnoj Gori. Misija Zajednice opština Crne Gore je da kroz pružanje usluga lanicama, zastupanje njihovih interesa i ostvarivanje odnosa saradnje sa državnim organima, drugim nacionalnim asocijacijama i me unardnim organizacijama, unaprijedi funkcionisanje lokalne samouprave i stvori uslove za razvoj razli itih oblika saradnje u svim oblastima rada lokalnih zajednica u Crnoj Gori.

Udruženja gra ana i druga udruženja civilnog sektora (nevladine organizacije i dr.) aktivno u estvuju u promociji zaštite životne sredine i pokretanju lokalnih aktivnosti u cilju o uvanja životne sredine.

Odlukom o osnivanju društva sa ograni enom odgovornoš u Komunalno Cetinje, ovom društvu je povjereno obavljanje komunalne djelatnosti–sakupljanje bezopasnog otpada, kao pretežne djelatnosti. Društvo osim pretežne djelatnosti obavlja i druge komunalne djelatnosti koje se utvr uju Statutom Društva.

U oblast upravljanja otpadom uklju eni su privredni subjekti, proizvo a i otpada, preduze a koje se bave sakupljanjem i tretmanom ili transportom otpada, kao i turisti ke organizacije i turisti ka preduze a, zdravstvene ustanove, veterinarske ambulante i dr.

U Registar sakuplja a, odnosno prevoznika otpada, koji vodi Agencija za zaštitu životne sredine, upisana su dva privredna društva se teritorije Prijestonice, a u Registar izdatih dozvola za preradu i odstranjivanje otpada upisano je jedno privredno društvo koje svoje poslovno sjedište ima na teritoriji Prijestonice, koje posjeduje dozvolu za preradu otpadnih vozila, elektri nog i elektronskog otpada. U Registru trgovaca i posrednika otpadom, i Registru izvoznika neopasnog otpada, nema upisanih privrednih subjekata sa teritorije Prijestonice.

3. OSNOVNI PODACI O TERITORIJI PRIJESTONICE CETINJE

Geografski položaj

Prijestonica Cetinje se nalazi na nadmorskoj visini od 670m i prostire se na brdsko planinskom prostoru podlov enske Crne Gore. Teritorija Prijestonice Cetinje obuhvata prostor od Skadarskog jezera do Pustog Lisca i od Lov ena i Boke kotorske do Gar a. Položaj Cetinja odre en je koordinatama: 18°55'13" isto ne geografske dužine i 42°23'19" sjeverne geografske širine. Ukupna dužina granice Prijestonice iznosi 186km, od kojih je 11km duž Skadarskog jezera. Prijestonica Cetinje se grani i sa opštinama: Kotor (40km), Nikši (46km), Danilovgrad (15km), Podgorica (46km), Bar (26km) i Budva (13km). Površina Prijestonice iznosi 910km² i zauzima 6,6% teritorije Crne Gore. Kopneni dio Prijestonice prostire se na

878,8km², a površina Jezera i Rijeke Crnojevi a obuhvata 22,7km². Na teritoriji Prijestonice Cetinje nalaze se 2 gradska naselja (Cetinje i Rijeka Crnojevi a) i 92 ruralna naselja. Ukupno postoje 23 mjesne zajednice, 3 u gradskom i 20 na prigradskom području.

Slika 1. Položaj Cetinja u Crnoj Gori

Klimatske karakteristike

Cetinje ima umjereno kontinentalnu klimu koju odlikuju sušna i topla ljeta sa prosječnom temperaturom od 20°C i blage i vlažne zime sa prosječnom temperaturom od 2,1°C. Prosječna godišnja temperatura iznosi 11°C, sa godišnjom amplitudom od 20,1°C.

Cetinje spada u najkišovitije gradove Evrope sa oko 4000mm vodenog taloga godišnje. Međutim, i pored velikih padavina ovo područje je bez površinskih vodotokova i sa rijetkim izvorima, što je posljedica kraške konfiguracije i geološkog sastava terena.

Cetinje je sa svih strana okruženo visokim brdima, tako da prevladavaju vjetrovi koji nijesu mnogo jaki. Najčesti vjetar duva sa jugoistoka, iz pravca Skadarskog jezera.

Stanovništvo

Stanovništvo predstavlja osnovni faktor razvoja jedinica lokalne samouprave, posebno sa aspekta brojnosti stanovništva i njegove strukture (starosne, polne, obrazovne, kvalifikacione i sl). Prema podacima popisa iz 2011. godine ukupan broj stanovnika na teritoriji Prijestonice iznosi 16.657, što čini 2,7% ukupne populacije Crne Gore. Gustina naseljenosti iznosi 18,3 stanovnika/km², što Prijestonicu svrstava u grupu lokalnih samouprava sa najmanjom gustinom naseljenosti. Ukupan broj domaćinstava prema popisu 2011. godine je iznosio 5.747.

CETINJE 16757	30. Gra ani 25	63. Prevlaka 15
gradska - 14166	31. Gradina 11	64. Prošeni Do -
vangradska - 2591	32. Izvori 13	65. Radomir 7
1. Bajice 781	33. Jankovi i 22	66. Rai evi i 61
2. Barjamovica -	34. Jezera9	67. Resna 11
3. Bijele Poljane 16	35. Kobilji Do 25	68. Rije ani 14
4. Bjeloši 64	36. Kopito 24	69. Rijeka Crnojevi a (g)
5. Bobija 45	37. Kosijeri 28	175
6. Boguti -	38. Kranji Do 22	70. Roko i 45
7. Bokovo 38	39. Ku išta 6	71. Rvaši 55
8. ešljari 6	40. Lastva 18	72. Ržani Do -
9. Cetinje (g) 13991	41. Lipa 21	73. Šin on 22
10. evo 63	42. Lješev Stub -	74. Smokovci -
11. alci -	43. Majstori -	75. Štitari 27
12. Dide -	44. Malošin Do -	76. Tomi i -
13. inovi i 13	45. Markovina 8	77. Trešnjevo 27
14. Dobrska Župa 57	46. Meterizi 38	78. Trnjine 23
15. Dobrsko Selo 63	47. Mikuli i -	79. Uba -
16. Dodoši 43	48. Milijevi i -	80. Ubli 40
17. Donja Zaljut 27	49. Mužovi i 10	81. Ubllice -
18. Donje Selo 10	50. Njeguši 39	82. Ugnji 16
19. Dragomi Do 8	51. Obzovica 7	83. Ulici 8
20. Druši i 71	52. O evi i 8	84. Velestovo 17
21. Dubovik 8	53. O ini i 51	85. Vignjevi i -
22. Dubovo -	54. Ožegovice 10	86. Vojkovi i -
23. Dugi Do 11	55. Pa ara e -	87. Vrba 26
24. Dujeva -	56. Pejovi i -	88. Vrela 26
25. Erakovi i 100	57. Petrov Do 9	89. Vu ji Do -
26. Ga i -	58. Poda -	90. Žabljak 26
27. Gornja Zaljut 10	59. Podbukovica 29	91. Zabr e 119
28. Gornji Ceklin 22	60. Prediš -	92. Za ir 6
29. Grab 25	61. Prekornica -	93. Zagora 26
	62. Prentin Do -	94. Žanjev Do -

Privredne djelatnosti

Akumulirani problemi u privredi iz prethodnog perioda, doprinjeli su nezadovoljavaju em stanju ekonomije u Prijestonici. U prethodnom periodu privredna struktura Prijestonice se zna ajno promijenila i to u korist uslužne djelatnosti. Postoje i ekonomski potencijali su okrenuti najve im dijelom ka zadovoljavanju sopstvenih, lokalnih potreba i nijesu orjentisani u velikoj mjeri na izvozna tržišta.

U Prijestonici najzastupljenija djelatnost je trgovina na veliko i malo (47,97% djelatnosti), a zatimostale uslužne djelatnosti (23,07%), saobra aj i skladištenje (14,57%) i usluge smještaja i ishrane (7,69%).

Turizam

Prijestonica raspolaže značajnim resursima za razvoj turizma s tog aspekta, turizam treba da bude jedna od prioritetnih grana njenog ekonomskog razvoja. Područje Prijestonice, kao turistička destinacija, pripada centralnom regionu, klaster Cetinje, NP Lovćen.

Tokom 2015. godine, u okviru organizovanih grupa posredstvom turističkih agencija, Prijesticu je posjetilo 118.812 izletnika, dok je taj broj u 2014. godini iznosio 111.879, što je za oko 7,5% više u odnosu na 2014. godinu. U navedenim podacima nijesu uračunate individualne posjete, kojih ima oko 50.000 na godišnjem nivou.

U 2015. godini ostvareno je 47.668 noćenja na teritoriji Prijestonice, dok je u 2014. godini ostvareno 39.347, što predstavlja rast u broju ostvarenih noćenja za oko 15%. Oko 170.000 izletnika je posjetilo Prijesticu (grupne i individualne posjete), dok je 1.713.109 izletnika posjetilo Crnu Goru, što je oko 10% od ukupne cifre. Ostvareno je 47.668 noćenja na teritoriji

Prijestonice, dok je u Crnoj Gori ostvareno 11.054.947, što čini nešto preko 0,40% ukupnog učešća. Najveća posjeta turista Prijesticu se ostvaruje tokom ljetnjih mjeseci, a u strukturi izletničkog turizma dominiraju inostrani turisti. Procentualno učešće noćenja ostvarenih na teritoriji Prijestonice u sezoni, je zanemarljivo u odnosu na ukupan broj noćenja ostvarenih na nivou Crne Gore.

4. POSTOJEĆE STANJE U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM

Komunalni otpad

Komunalni otpad nastaje u: domaćinstva, komercijalnim, industrijskim i institucionalnim djelatnostima koje proizvode otpad koji je po svom sastavu sličan otpadu iz domaćinstva. Ova grupa otpada, takođe potiče iz bašta i parkova, sa tržnica i ostataka od čišćenja ulica.

Shodno Pravilniku o klasifikaciji otpada i katalogu otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 59/2013), u grupu otpada sa kataloškim brojem 20, spadaju sljedeće vrste otpada:

20 KOMUNALNI OTPAD (KURNE OTPAD I Slični KOMERCIJALNI I INDUSTRIJSKI OTPAD), UKLJUČUJUĆI I ODVOJENO SAKUPLJENE FRAKCIJE

20 01 Odvojeno sakupljene frakcije (izuzev podgrupe 15 01)

20 01 01 papir i karton

20 01 02 staklo

20 01 08 biorazgradivi kuhinjski i otpad iz restorana

20 01 10 odjeca

20 01 11 tekstil

20 01 13*rastvarivači, (A)

20 01 14*kisjeline, (A)

- 20 01 15*baze, (A)
  - 20 01 17*fotohemikalije, (A)
  - 20 01 19*pesticidi, (A)
  - 20 01 21*fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, (A)
  - 20 01 23*odba ena oprema koja sadrži hlorofluorougļjovodonike, (M)
  - 20 01 25 jestiva ulja i masti
  - 20 01 26*ulja i masti druga ije od 20 01 25, (A)
  - 20 01 27*boja, mastila, ljepljiva i smole, koji sadrže opasne supstance, (M)
  - 20 01 28 boja, mastila, ljepljiva i smole druga iji od 20 01 27*
  - 20 01 29*deterdžent koji sadrži opasne supstance, (M)
  - 20 01 30 deterdžent druga iji od 20 01 29*
  - 20 01 31*citotoksi ni i citostati ni lijekovi, (A)
  - 20 01 32 lijekovi druga iji 20 01 31*
  - 20 01 33*baterije i akumulatori uklju eni u 16 06 01, 16 06 02 ili 16 06 03 i nesortirane baterije i akumulatori koji sadrže ove baterije, (M)
  - 20 01 34 baterije i akumulatori druga iji od 20 01 33*
  - 20 01 35*odba ena elektri na i elektronska oprema druga ija od 20 01 21* i 20 01 23*, koja sadrži opasne komponente, (M)
  - 20 01 36 odba ena elektri na i elektronska oprema druga ija od 20 01 21*, 20 01 23* i 20 01 35*
  - 20 01 37*drvo koje sadrži opasne supstance, (M)
  - 20 01 38 drvo druga ije od 20 01 37*
  - 20 01 39 plastika
  - 20 01 40 metali
  - 20 01 41 otpad od išćenja dimnjaka
  - 20 01 99 ostale frakcije koje nijesu druga ije specifikovane
- 20 02 Otpad iz vrtova i parkova (uklju ujuci i grobljanski otpad)*
- 20 02 01 biorazgradivi otpad
  - 20 02 02 zemlja i kamen
  - 20 02 03 ostali otpad koji nije biorazgradiv
- 20 03 Ostali komunalni otpad*
- 20 03 01 miješani komunalni otpad
  - 20 03 02 otpad sa pijaca
  - 20 03 03 ostaci od išćenja ulica
  - 20 03 04 mulj iz septi kih jama
  - 20 03 06 otpad od išćenja kanalizacije
  - 20 03 07 kabasti otpad
  - 20 03 99 komunalni otpad koji nije druga ije specifikovan

U Prijestonici nije uspostavljen sistem odvojenog sakupljanja reciklabilnih frakcija komunalnog otpada. D.O.O. "Komunalno" Cetinje vrši sakupljanje miješanog komunalnog otpada od doma instava i pravnih lica. Zeleni, kabasti i gra evinski otpad se ne sakupljaju odvojeno.

Do po etka odvoženja komunalnog otpada na deponiju Livade u Podgoricu (april 2016) nije se vršila precizna evidencija koli ina sakupljenog otpada.

Procjena koli ine otpada koja se generiše na odre enom podru ju, zasniva se na sljede im podacima:

- broj stanovnika koji je, i koji bi trebao da bude uklju en u sistem upravljanja otpadom na odre enoj teritoriji, tj. broj stanovnika koji je obuhva en uslugama komunalnog preduze a, kako u gradskoj tako i u seoskim oblastima;
- broj privrednih subjekata koji posluju na odre enoj teritoriji;
- o prosje noj koli ini generisanog otpada po stanovniku, u toku dana i godine, posebno za gradsku i seosku sredinu;
- o uticaju turisti ke sezone na stepen generisanja otpada.

Shodno Državnom planu u Prijestonici je 2013 proizvedeno 6080t komunalnog otpada.

Uslugom sakupljanja komunalnog otpada pokrivena su sljede a naselja:

Bajice	22 kontejnera	1,1 m ³
Bjeloši	1 kontejner	1,1 m ³
Bobija	5 kontejnera	1,1 m ³
Bokovo	1 kontejner	1,1 m ³
Cetinje	188 kontejnera	1,1 m ³ i 18 kontejnera
evo	1 kontejner	5-7 m ³
Dobrska župa	2 kontejnera	1,1 m ³ i 1 kontejner
Dobrsko selo	1 kontejner	1,1 m ³
Dodoši	4 kontejnera	1,1 m ³
Druši i	4 kontejnera	1,1 m ³
Dubovik	1 kontejner	1,1 m ³
Dujeva	2 kontejnera	1,1 m ³
Gornji Ceklin	3 kontejnera	1,1 m ³
Gra ani	3 kontejnera	1,1 m ³
Karu	4 kontejnera	1,1 m ³
Meterizi	3 kontejnera	1,1 m ³
Milijevi i	1 kontejner	1,1 m ³
Njeguši	29 kontejnera	1,1 m ³
O evi i	1 kontejner	1,1 m ³
Prevlaka	1 kontejner	1,1 m ³
Rijeka Crnojevi a	18 kontejnera	1,1 m ³
Rvaši	5 kontejnera	1,1 m ³
Šin on	2 kontejnera	1,1 m ³
Ugnji	1 kontejner	1,1 m ³
Uli i	3 kontejnera	1,1 m ³
Zabr e	16 kontejnera	1,1 m ³
Za ir	1 kontejner	1,1 m ³

Gra evinski otpad

Gra evinski otpad je otpad koji nastaje prilikom izgradnje, održavanja i rušenja gra evinskih objekata. On može imati neopasne i opasne komponente. Ova vrsta otpada može imati neopasne i opasne komponente

Shodno Pravilniku o klasifikaciji otpada i katalogu otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 59/2013), u grupu otpada sa kataloškim brojem 17, spadaju sljede e vrste otpada:

17 GRA EVINSKI OTPAD I OTPAD NASTAO RUŠENJEM (UKLJU UJU I I ISKOPANO ZEMLJIŠTE SA KONTAMINIRANIH LOKACIJA)

17 01 Beton, cigla, plo ice i keramika

17 01 01 beton

17 01 02 cigle

17 01 03 plo ice i keramika

17 01 06*mješavina ili pojedine frakcije betona, cigle, plo ice i keramika koji sadrže opasne supstance, (M)

17 01 07 mješavine ili pojedine frakcije betona, cigle, plo ice i keramika druga iji od 17 01 06*

17 02 Drvo, staklo i plastika

17 02 01 drvo

17 02 02 staklo

17 02 03 plastika

17 02 04*staklo, plastika i drvo koji sadrže opasne supstance ili su kontaminirani opasnim supstancama, (M)

17 03 Bituminozna smješa, katran i proizvodi sa katranom

17 03 01*bituminozna smješa koja sadrži katran od uglja, (M)

17 03 02 bituminozne smješa druga ije od 17 03 01*

17 03 03*katran od uglja i proizvodi sa katranom, (A)

17 04 Metali (uklju ujuci i njihove legure)

17 04 01 bakar, bronza, mesing

17 04 02 aluminijum

17 04 03 olovo

17 04 04 cink

17 04 05 gvož e i elik

17 04 06 kalaj

17 04 07 miješani metali

17 04 09*otpad od metala kontaminiran opasnim supstancama, (M)

17 04 10*kablovi koji sadrže ulje, katran od uglja i druge opasne supstance, (M)

17 04 11 kablovi druga iji od 17 04 10*

17 05 Zemljište (uklju ujuci zemljište sa kontaminiranih lokacija), kamen i iskopani muljeviti otpad

17 05 03*zemljište i kamen koji sadrže opasne supstance, (M)

17 05 04 zemljište i kamen druga iji od 17 05 03*

17 05 05*iskopani muljeviti otpad koji sadrži opasne supstance, (M)

17 05 06 iskopani muljeviti otpad druga iji od 17 05 05*

- 17 05 07*otpad sa gusjenica koji sadrži opasne supstance, (M)
- 17 05 08 otpad sa gusjenica druga iji od 17 05 07*
- 17 06 Izolacioni materijali i gra evinski materijali koji sadrže azbest
- 17 06 01*izolacioni materijali koji sadrže azbest, (M)
- 17 06 03*ostali izolacioni materijal koji se sastoji od ili sadrži opasne supstance, (M)
- 17 06 04 izolacioni materijali druga iji od 17 06 01* i 17 06 03*
- 17 06 05*gra evinski materijali koji sadrže azbest, (M)
- 17 08 Gra evinski materijal na bazi gipsa
- 17 08 01*gra evinski materijal na bazi gipsa kontaminiran opasnim supstancama, (M)
- 17 08 02 gra evinski materijal na bazi gipsa druga iji od 17 08 01*
- 17 09 Ostali otpad od gra enja i rušenja
- 17 09 01*otpad od gra enja i rušenja koji sadrži živu, (M)
- 17 09 02*otpad od gra enja i rušenja koji sadrži PCB (npr. zaptiva i koji sadrže PCB, podovi na bazi smola koji sadrže PCB, glazure koje sadrže PCB i kondenzatori koji sadrže PCB), (M)
- 17 09 03*ostali otpad od gra enja i rušenja (uklju ujuci miješane otpade) koji sadrži opasne supstance, (M)
- 17 09 04 miješani otpad od gra enja i rušenja druga iji od 17 09 01*, 17 09 02* i 17 09 03*

Ova grupaotpada se na teritoriji Prijestonicene ne selektuje i ne vrši njegova reciklaža. Nije uspostavljeno upravljanje gra evinskim otpadom na na in koji obezbje uje njegovo adekvatno skladištenje ili odlaganje i ne vrši se odgovaraju a evidencija.

Zakonom o upravljanju otpadom propisana je obaveza Crne Gore da najmanje 70% neopasnog gra evinskog otpada pripremi za ponovnu upotrebu i recikliranje do 2020.godine, kao i mogu nost njegovog koriš enja u postupku prekrivanja komunalnog otpada umjesto upotrebe nekih drugih materijala iz prirode.

Tako e je navedenim Zakonom predvi enaje obaveza jedinica lokalne samouprave da odrede lokaciju na kojoj e se privremeno skladištiti neopasni gra evinski otpad.

Za Prijestonicu ne postoje podaci o koli inama ni proizvedenog niti sakupljenog gra evinskog otpada.

5. SAKUPLJANJE I TRANSPORT KOMUNALNOG OTPADA

Prema Zakonu o upravljanju otpadom, sakupljanje otpada podrazumijeva njegovo sakupljanje od imaoca, uklju uju i prethodno razvrstavanje njegovih komponenti i privremeno skladištenje cjelokupno sakupljene koli ine, u cilju daljeg transporta do postrojenja za obradu ili odlaganje otpada.

Sakupljanje komunalnog otpada se sastoji iz dvije faze i to:

- postavljanje adekvatnih kanti i kontejnera za prikupljanje otpada iz doma instava i komercijalnog sektora;
- sakupljanje otpada iz kanti i kontejnera njegovim direktnim prebacivanjem iz kanti i kontejnera u kamione, tzv. autosme are.

Sakupljanje komunalnog otpada, shodno Zakonu o upravljanju otpadom i Zakonu o komunalnim djelatnostima, obaveza je jedinica lokalne samouprave. Pored navedenih zakona i drugih podzakonskih akata, ova oblast je na lokalnom nivou definisana i lokalnim propisima.

Djelatnosti sakupljanja otpada mogu da se obavljaju samo od strane registrovanih privrednih društava ili preduzetnika sa adekvatnom opremom i osobljem.

D.O.O "Komunalno" raspolaže odre enim brojem kontejnera neophodnih za obavljanje sakupljanja, kao i vozila za transport otpada.

Tabela 1. Broj kontejnera i vozila za prikupljanje otpada iz doma instava i komercijalnog sektora (2013, 2014 i 2015 godina) u Prijestonici

Broj kontejnera razli itih zapremina za mješoviti otpad					
2013		2014		2015	
1 m ³	5-7 m ³	1 m ³	5-7 m ³	1 m ³	5-7 m ³
332	34	332	31	322	22

Vozila razli itih zapremina za sakupljanje i odvoz mješovitog otpada					
2013		2014		2015	
Br. vozila	Vrsta vozila	Br. vozila	Vrsta vozila	Br. vozila	Vrsta vozila
3 (8,12,20m ³)	Vozilo za pražnjenje posuda 1,1 m ³	3 (8,12,20m ³)	Vozilo za pražnjenje posuda 1,1 m ³	3 (8,12,20m ³)	Vozilo za pražnjenje posuda 1,1 m ³
1	Vozilo za pražnjenje posuda 5-7 m ³	1	Vozilo za pražnjenje posuda 5-7 m ³	1	Vozilo za pražnjenje posuda 5-7 m ³
1	Kamion kiper sa hidrauli nom dizalicom tzv.(grajfer) 6m ³	1	Kamion kiper sa hidrauli nom dizalicom tzv.(grajfer) 6m ³	1	Kamion kiper sa hidrauli nom dizalicom tzv.(grajfer) 6m ³

Prema podacima D.O.O Komunalno ,usluge sakupljanja otpada u 2015. godini su pružene za 4520 doma instava, dok podaci Popisa stanovništva, doma instava i stanova u Crnoj Gori iz 2011. godine (MONSTAT), pokazuju da je na teritoriji Prijestonice evidentirano 5747 doma instava. To zna i da je koeficijent pokrivenosti 78,65%.

Sakupljanje komunalnog otpada u urbanom dijelu Prijestonice se vrši svakodnevno, dva puta u toku dana. Sve vrste otpada (iz doma instva i komercijalnog sektora) odlagale su se u zajedni kim kontejnerima, i u prethodnom periodu transportovale do nesanitarnog odlagališta.

Komunalni otpad sakuplja se u kontejnerima, na posebno utvr enim lokacijama u gradu i na seoskom podru ju.

Na teritoriji Prijestonice sakupljanje komunalnog otpada je problemati no zbog nepristupa nosti terena pojedinih djelova Opštine, odnosno konfiguracije i loše infrastrukture seoskih podru ja.

6. ODLAGANJE OTPADA

Komunalni otpad sakupljen na teritoriji Prijestonice odlagao se na lokaciji "Vrtijeljka" koja je 6 km udaljena od središta Prijestonice. Odlagalište "Vrtijeljka" se nalazi u blizini brda Vrtijeljka, udaljenog od Cetinja 5,7 km, u blizini magistralnog puta Cetinje-Budva. Isto je korišteno za odlaganje vrstog otpada od 1987. godine. Morfologija lokacije odlagališta "Vrtijeljka" je tipična na kraška sa karakterističnim krajolikom kao što su vrtače, depresije i grebeni.

Priestonica Cetinje je Državnim planom upravljanja otpadom za period 2015.-2020. godina, kao i drugim strateškim dokumentima u oblasti upravljanja otpadom, upućena da komunalni otpad koji je stvoren na njenoj teritoriji odlazi na sanitarnu deponiju Livade u Podgorici. Uslovi za navedeno su postignuti sklapanjem Ugovora br. 01-031/16-190 o pružanju usluga deponovanja komunalnog otpada na deponiji Livade Podgorica.

7. POSLOVANJE DOO "KOMUNALNO" CETINJE

D.O.O Komunalno Cetinje ostvaruje prihode na osnovu povjerenih poslova sakupljanja komunalnog otpada (održavanja istočne), odnosno pružanja usluga sakupljanja i odvoza otpada pravnim i fizičkim licima i pružanja usluga održavanja istočne na javnim površinama, uređivanja i održavanja javnih zelenih površina i zimskog održavanja saobraćajnica.

Najveći učešće u strukturi prihoda imaju prihodi od odvoza otpada (pravna lica) u iznosu od 22.57%.

U tabeli 2. je prikazan ukupno ostvaren prihod D.O.O "Komunalno" Cetinje u 2014. i 2015. godini, u tabeli 3. je dat pregled prihoda od izvršenih usluga sakupljanja i transporta otpada pravnim i fizičkim licima.

Tabela 2. Ukupno ostvareni prihodi od upravljanja komunalnim otpadom

Godina	Indikator	Prihodi od usluga upravljanja komunalnim otpadom	
		Prihod D.O.O Komunalno (€)	Količina sakupljanog otpada (t)
2014	Prihod od usluga odvoza otpada	384 686,65	21 000
	Prihod iz budžeta	/	
2015	Prihod od usluga odvoza otpada	393 515,32	19 000
	Prihod iz budžeta	120 000,00	

Tabela 3.Prihod od sakupljanja otpada

Red.broj	Vrsta prihoda	2014	2015
1.	Fizi ka lica	143 010,52	140 262,63
2.	Pravna lica	241 676,13	253 252,69
3.	Ostali prihodi	772 987,88	714 200,77
4.	Neka bude isto	20 192,02	14 274,64
UKUPNO:		1 177 866,55 €	1 121 990,73 €

Dosadašnja cijena ove usluge u svom iznosu nije sadržavala troškove deponovanja otpada na sanitarnu deponiju, koja usluga se od strane D.O.O “Komunalno” Cetinje pruža od ove godine, i potrebno je da novi cjenovnik usluga Društva obuhvati i ovaj trošak. Naime, cijena deponovanja tone komunalnog otpada sa teritorije Prijestonice na sanitarnu deponiju “Livade” je 26 €+PDV, a tako e treba imati u vidu i transportne troškove Društva (troškovi goriva, amortizacije, maziva) koji moraju biti ukalkulisani u nove cijene usluga upravljanja otpadom.

U tabeli 4. je dat pregled prihoda od izvršenih usluga sakupljanja i transporta otpada pravnim i fizi kim licima za 9 mjeseci 2016 godine.

Tabela 4.Prihod od sakupljanja otpada

Red.broj	Vrsta prihoda	2016
1.	Fizi ka lica	110 693,97
2.	Pravna lica	185 447,74
3.	Ostali prihodi	555 975,26
4.	Neka bude isto	8500,63
UKUPNO:		860 617,60

Tabela 5.Broj korisnika usluga i procenat naplate

Korisnici	Broj korisnika		Procenat naplate	
	2014	2015	2014	2015
Fizi ka lica	4530	4520	57,83	69,06
Pravna lica	426	422	116,26	92,27
UKUPNO:	4956	4942		

U 2015. godini, nenaplaćena potraživanja sa prenijetim dugom iz ranijeg perioda iznose 1 287 788,29 € ukupno. Od tih potraživanja 89,89 % se odnose na potraživanja od fizičkih i pravnih lica.

Tabela 6. Potraživanja sa prenijetim dugom od strane fizičkih i pravnih lica za 2015. godinu

Korisnici	€	%
Fizička lica	573 566,68	40,04
Pravna lica	714 221,61	49,85
UKUPNO:	1 287 788,29	89,89

8. NEURENENA ODLAGALIŠTA

Komunalni otpad sakupljen sa teritorije Prijestonice se u prethodnom periodu odlagao na gradskom odlagalištu otpada "Vrtijeljka", ali na teritoriji Prijestonice istovremeno postoje neurena odlagališta otpada, kojapredstavljaju izvore zagađenja životne sredine.

Obaveza sanacije nesanitarnog odlagališta otpada "Vrtijeljka", proisti e iz odredbi Strateškog master plana za upravljanje vrstnim otpadom, usvojenog 2005. godine, i Državnog plana za upravljanje otpadom za period 2015-2020. godine, kojima se izme u ostalog predviđana sanacija postojećih neurenenih odlagališta.

U oblasti mjera koje je Prijestonica preduzela u prethodnom periodu na realizaciji ciljeva u oblasti upravljanja otpadom, u okviru Projektnog zadatka: „Analiza na ina sakupljanja, transporta i odlaganja otpada iz Prijestonice Cetinje i priprema idejnog rješenja i tenderske dokumentacije za rehabilitaciju odlagališta "Vrtijeljka" ", koji je u okviru Projekta: „Instrument za tehničku pomoć infrastrukturnim projektima (IPF TA) na Zapadnom Balkanu" za potrebe Prijestonice Cetinje kao korisnika i investitora Projektnog zadatka, uradio konsultant COWI IPF, pripremljeno je Idejno rješenje za rehabilitaciju postojećeg odlagališta "Vrtijeljka".

Kroz predpristupni fond EU, WBIF 2010, u iznosu od 194.360 € obezbijena je tehnička podrška za izradu sljedeće dokumentacije: Analiza na ina sakupljanja, transporta i tretmana otpada iz Prijestonice Cetinje (decembar 2012. godine), Analiza postojećeg stanja na odlagalištu "Vrtijeljka" (mart 2013. godine), Studija o recikliranju (januar 2014. godine), Idejno rješenje za sanaciju odlagališta "Vrtijeljka" (mart 2014. godine).

Iako je za sanaciju neurenenog odlagališta "Vrtijeljka" urađen dio tehničke dokumentacije po procedurama Evropske investicione banke, na državnom nivou je donesena odluka da se ovaj projekat finansira preko IPA komponente III (85% donacija, a 15 % iz Kapitalnog budžeta). Nakon sagledavanja Idejnog rješenja, JASPERS eksperti su dali određene komentare koji su iziskivali izmjene Idejnog rješenja. U skladu sa izmijenjenim Idejnim rješenjem koji je dostavljen 31. januara 2015. godine, vrijednost radova je procijenjena na 1.6 miliona eura. JASPERS je dao saglasnost na inovirano Idejno rješenje 24. februara 2015. godine.

Tabela 7. Lokacije neuređanih odlagališta (divljih deponija) na teritoriji Prijestonice Cetinje				
Putni pravac	Udaljenost od Prijestonice	Lokacija	Vrsta otpada	Procijenjena količina otpada u m ³
Cetinje- ekanje-Resna (21 km)	11 km	1. Starac	miješani komunalni otpad	33
	18 km	2. Simunja	miješani komunalni otpad	15
	19 km	3. krivina u Simunji	građevinski otpad	14
	21 km	4. Resna	miješani komunalni otpad	5
Cetinje-Resna-Grahovo (53 km)	45 km	5. Skretanje za Kobiljido	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	4
Cetinje-Resna- evo-Bijele poljane (53 km)	53 km	6. Bijele poljane	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	3
evo-Velestovo Markovina(42km)	33 km	7. Bobin krš	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	6
Cetinje- ekanje-Njeguši-Krstac (22 km)	11 km	8. Ispod spomenika I	miješani komunalni otpad	2
	11.5km	9. Ispod spomenikaII	miješani komunalni otpad	2
	14 km	10. Skretanje za Vršanjanj	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	60
	19 km	11. Vrba	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	90
Cetinje- Nova džada (lijevo od Kruševog ždrijela)	2 km	12. Nova džada	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	6
Cetinje-Belveder (stari put) do Uli a km)	6.5km	13. Ispod tunela	miješani komunalni otpad	2
	7 km	14. Raskrsnica stari put-Rijeka Crnojevi a-Uli i	građevinski otpad	2
Cetinje- ešljari-Meterizi(26km)	14 km	15. Putni pravac inovi i-Štitari	miješani komunalni otpad	4
Carev laz-Dodoši (11 km)	10 km	16. Ulaz u Dodoše	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	15
Rvaši-Druši i-Prevlaka (6 km)	6 km	17. Prevlaka	građevinski otpad	2
Druši i-Šin on -Rijeka Crnojevi a(6km)	1 km	18. Brestovi (Pavlova strana)	građevinski otpad	10
	6 km	19. Rijeka Crnojevi a (preko puta Ribare)	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	40
Cetinje-Rijeka Crnojevi a (15 km)	13 km	20. Krivina ispod Ovi a	miješani komunalni otpad	10
Ljubotinj-Gra ani (13 km)	1 km	21. Obod	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	30
	13 km	22. Bijelo ždrijelo	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	7
Ljubotinj-Obzovica (8km)	3 km	23. Viranj	građevinski otpad, miješani komunalni otpad	20

Sanacija neuređena odlagališta

Shodno Državnom planu, evidentirana neuređena odlagališta mogu se sanirati na tri načina u zavisnosti od količine otpada koji se na njima nalazi:

- izmiješanjem deponija - ukoliko se radi o veoma malim deponijama i ukoliko se one nalaze u relativnoj blizini neke sanitarne deponije;
- djelimičnom sanacijom deponija - podrazumijeva izolovanje gornjih slojeva deponije u slučajevima kada je nivo podzemnih voda nizak;
- potpunom sanacijom deponije – podrazumijeva kompletno izolovanje i gornjih i donjih slojeva deponije u slučajevima kada je nivo podzemnih voda visok.

Identifikovanu 23 neuređena odlagališta sa količinama manjim od 100 m³ sanirane se na način što će se otpad izmjestiti ili će se prekriti inertnim materijalom.

9. UPRAVLJANJE KOMUNALNIM OTPADOM U ZAŠTI ENIM PODRUČJIMA

Teritorija Prijestonice obuhvata djelove nacionalnih parkova: Skadarsko jezero i Lovćen, kojima naselja su pokrivena kontejnerima i to:

NP Skadarsko jezero

Bobija	5 kontejnera	1,1 m ³
Dodoši	4 kontejnera	1,1 m ³
Drušini	4 kontejnera	1,1 m ³
Prevlaka	1 kontejner	1,1 m ³
Karu	4 kontejnera	1,1 m ³
Rijeka Crnojevića	18 kontejnera	1,1 m ³
Šinon	2 kontejnera	1,1 m ³

NP Lovćen

Ivanova korita	9 kontejnera	1,1 m ³
Bostur	1 kontejner	1,1 m ³

U okviru Ivanovih korita nalazi se odmaralište, hoteli, avanturistički park i u toku ljetnje turističke sezone povećava se broj kontejnera. Lokacija Njegoševog Mauzoleja pokrivena je kontejnerom i kantama.

Upravljanje komunalnim otpadom u zaštitenim područjima organizovano je shodno zakonskoj regulativi. Na ovim površinama postavljen je potreban broj posuda za sakupljanje komunalnog otpada, a nadležno komunalno preduzeće kontinuirano održava javnu higijenu.

U Planskom periodu 2016-2020 godina planira se odvojeno sakupljanje otpada na mjestu njegovog nastanka, u dvije posude:

- **suva**- zajedničko odvajanje primarno selektovanih materijala kao što su papir, karton, plastika, staklo, guma, metal, tekstil i slino,

– **mokra**- odvajanje ostalog otpada koji je po svom sastavu uglavnom mokar zbog prisustva ostataka od hrane, materijala organskog porijekla, baštenskog otpada, proizvoda za higijenu i sl.

Otpad iz „suve“ posude e se nakon sakupljanja transportovati u reciklažno dvorište gdje e se razvrstavati po frakcijama. Tako razvrstan materijal ima svoju tržišnu vrijednost i može biti prodat usljed ega bi se mogla ostvariti odre ena dobit.

Izdvojena suva frakcija bi mogla da se odlaže i u za to odre ene kese koje bi zatim bile predate u reciklažno dvorište.

Mokra frakcija e biti transportovana u reciklažno dvorište gdje e se razvrstavati po frakcijama. Kante/kontejneri e biti ozna eni i dalje sakupljanje i transport razvrstanog otpada e se odvijati posebno, tj. bez miješanja, definisanjem lokacija i broja kontejnera, kao i konstantnim unapre ivanjem uspostavljene šeme postavljenih kontejnera u skladu sa potrebama upravlja a. Mjese nim planom e se precizirati broj odlazaka kamiona po otpad u toku nedjelje, što može u initi ovaj sistem održivijim i uspješnijim.

U važe em planskom periodu, za prostor zaštiti enih područja, potrebno je da Upravlja razmotre mogu nost nabavke i postavljanja malih kompostera za tretman biološki razgradivog otpada.

10. UPRAVLJANJE OTPADOM U PLANSKOM PERIODU

Procjena kretanja u oblasti upravljanja otpadom

Koli ina otpada i njegov morfološki sastav zavise od niza razli itih faktora od kojih su najvažniji: broj stanovnika, stepen razvoja zemlje, obim industrijske i poljoprivredne proizvodnje, stepen razvoja turizma, stepen razvoja primarne selekcije tj. odvojenog sakupljanja razli itih frakcija otpada i efikasnost sprovo enja postupaka ponovne upotrebe i reciklaže. Izrada precizne analize svih navedenih parametara gotovo da nije izvodljiva budu i da ve ina relevantnih podataka o njima ne postoji ili ih je teško dobiti, te s toga ne mogu biti uzeti u obzir ni u procjeni koli ina otpada koji e se generisati u budu em periodu.

Obzirom na to da se smatra da je koli ina proizvedenog otpada u jednoj opštini približno direktno proporcionalna broju stanovnika u njoj, prora un i procjene budu ih kretanja u oblasti generisanja otpadom rezultati su analize zasnovane na toj injenici.

Prema podacima dobijenim na osnovu Popisa iz 2011. godine, ukupan broj stanovnika u Crnoj Gori iznosio je te godine 620.079, što je za 0,02% manji broj od broja stanovnika popisanog 2003. godine. Podaci su pokazali da najve i broj stanovnika naseljava središnji dio zemlje, 293.509, zatim sjeverni, 177.887, a tek onda primorski, 148.683.

Tabela 8. Procjena količina komunalnog otpada koji će se generisati u Prijestonici u periodu 2016-2020. godine

Godina	Procijenjeni broj stanovnika u određenoj godini	Procijenjena količina generisanog otpada u Prijestonici za određenu godinu (t/god)
2016	17239	6452
2017	17408	6581
2018	17578	6713
2019	17750	6847
2020	17924	6984

Za procjenu porasta količine otpada koji će se generisati u narednom periodu, korišten je koeficijent porasta otpada od 2%. Uzimajući u obzir navedenu pretpostavku i procijenjeni broj stanovnika za naredni period, došlo se do proračuna količine otpada koje će se generisati u godinama datog perioda na teritoriji Prijestonice.

Pretpostavlja se da će se sakupljanje otpada postepeno povećavati i da će u periodu do 2020. godine dostići nivo od 90%.

Tabela 9. Procjena sakupljenih količina komunalnog otpada

Godina	Procijenjena količina sakupljenog komunalnog otpada (t/god)	Odnos količine sakupljenog i proizvedenog (%)
2016	6130	80
2017	6252	82
2018	6377	84
2019	6505	86
2020	6635	89

Zbog nepogodnih geografskih karakteristika teritorije Prijestonice, sakupljanje komunalnog otpada najvjerojatnije se neće moći dostići do 95%, kako je predviđeno Državnim planom.

Tabela 10. Procijenjena količina SAKUPLJENOG otpada prema MORFOLOŠKOM SASTAVU po frakcijama (t/god) za period 2016 - 2020. godina, za Prijestonicu

Vrsta reciklabilnih frakcija (%)	t/2016 god (80%)	t/2017 god (83%)	t/2018god (86%)	t/2019god (89%)	t/2020god (90%)
Organski otpad, (32%)	1662	1759	1840	1896	2024
Papir i karton, (13%)	681	721	754	777	830
Staklo, (8,4%)	444	470	491	506	541
Metal i limenke, (2,8%)	139	147	154	159	170
PET i plastika, (17,5%)	919	972	1017	1048	1119
Inertni otpad (uključujući i građ. otpad i šut), (2,3%)	124	131	137	141	151
Zeleni otpad, (5,2%)	268	284	297	306	327
Kompozitna ambalaža, (3,7%)	191	202	211	218	232
Tekstil, (2,8%)	145	153	160	165	176
Opasan otpad, (0,6%)	31	33	34	35	37
Drvo (2,6%)	134	142	149	153	163
Ostalo, (8,2%)	423	448	469	484	515
UKUPNO (100%)	5161	5462	5713	5888	6285

11. CILJEVI UPRAVLJANJA KOMUNALNIM OTPADOM U PRIJESTONICI

Prema Zakonu o upravljanju otpadom kao osnovni cilj se navodi potreba za smanjenjem količine otpada koja se generiše, zatim što efikasnije sprovođenje primarne selekcije otpada kao preduslov za postizanje jasno definisanih ciljeva u domenu ponovne upotrebe i reciklaže odbrambenih materijala, a onda i potreba za što je moguće efikasnijim sistemom sakupljanja i transporta otpada koji bi nakon toga trebalo da bude tretiran na adekvatan način.

Neophodno je uspostaviti adekvatan sistem upravljanja otpadom, kojim bi se ostvarili predviđeni ciljevi u predviđenom roku. U prethodnom periodu uspostavljeni sistem upravljanja otpadom nije bio zadovoljavajući i uslovi za ispunjenje predviđenih ciljeva nijesu bili ispunjeni. Na teritoriji Prijestonice neophodno je izgraditi odgovarajuću infrastrukturu (reciklažno dvorište), koja bi doprinijela stvaranju navika stanovništva po pitanju njihovog odnosa prema otpadu kao resursu.

U periodu sprovođenja Plana predviđene su sljedeće aktivnosti:

- Uspostavljanje sistema primarne selekcije na principu dvije kante (suva i mokra);
- Uspostavljanje sakupljačke mreže u seoskim naseljima, kao uslov postizanja cilja uspostavljanja sakupljačke mreže na cjelokupnoj teritoriji Prijestonice;
- Sanacija i rekultivacija nesanitarnog odlagališta Vrtijeljka;
- Izgradnja reciklažnog dvorišta;

- Nabavka nedostajuće opreme za sakupljanje reciklabilnih materijala (kante i kontejneri, vozila i dr.), uz partnerstvo sa Regionom za upravljanje otpadom i MORT-om;
- Podizanje kapaciteta D.O.O Komunalno u obavljanju komunalnih poslova na području Prijestonice;
- Opremanje velikih proizvođača ambalaže (megamarketi, hoteli i dr. ugostiteljski objekti, administrativni objekti, škole, groblja i dr.) opremom za sakupljanje većeg kapaciteta (kontejneri od 5-7 m³, pres kontejneri i sl.);
- Inteziviranje aktivnosti u domenu javna anja javne svijesti i održavanje kontinuiteta u tom pogledu;
- Inteziviranje aktivnosti na povećanje stepena naplate i korigovanju cijena sakupljanja, transporta i deponovanja otpada u cilju finansijske održivosti sistema;
- Organizovanje kampanja i tribina, informisanje građana preko medija, organizovanje akcija sakupljanja pojedinih vrsta otpada, različitih atraktivnih kampanja;
- Unaprijediti odnos D.O.O Komunalno i stanovništva, inteziviranjem aktivnosti istog u domenu animacije stanovništva;
- Smanjenje količine otpada koji se odlaže na sanitarnu deponiju.

Članom 14 Zakona o upravljanju otpadom predviđena je obaveza dostizanja ciljeva za ponovnu upotrebu i recikliranje, sljedećina na način:

- najmanje 50% ukupne mase sakupljenog otpadnog materijala, kao što su papir, metal, plastika i staklo, iz domaćinstava i drugih izvora u kojima su tokovi otpada slični sa tokovima otpada iz domaćinstava, pripremi za ponovnu upotrebu i recikliranje;

- najmanje 70% neopasnog građevinskog otpada pripremi za ponovnu upotrebu i recikliranje i druge namjene prerade, kao što je korištenje za zamjenu drugih materijala u postupku zatrpavanja isključivo iz materijala iz prirode.

Za biološko razgradivi komunalni otpad propisano je da se 50% od ukupne mase biološko razgradivog otpada proizvedenog u 2010. godini mora se dostići najkasnije do 2021. godine.

Cilj koji se odnosi na papir, metal, plastika i staklo (podaci o količinama daju se u tonama)								
Godina planskog obuhvata (1)	Procjena sakupljenog otpada prema DPUO (3)	Procjena sakupljenih reciklabilnih frakcija (podaci o količinama daju se u tonama)				Ukupno sakupljeno (8)= (4)+(5)+(6)+(7)	Planirani cilj % (9)	Planirani cilj količina (10)
		Papir+kart (4)	Plastika (5)	Metal (6)	Staklo (7)			
2017	5462 (83%)	721	972	147	470	2310	7	162
2018	5713 (86%)	754	1017	154	491	2416	15	362
2019	5888 (89%)	777	1048	159	506	2490	25	622
2020	6285 (90%)	830	1119	170	541	2660	30	798

Cilj koji se odnosi na biorazgradivi komunalni otpad (cilj se odnosi na količinu otpada koji se ne odlaže)								
Godina planskog obuhvata (1)	Procjena sakupljenog komunalnog otpada prema DPUO (2)	Procjena sakupljenog biorazgradivog komunalnog otpada, papir, karton, zeleni, organski iz kuhinja i restorana i ostale frakcije (podaci o količinama daju se u tonama)				Ukupno proizvedeno (7)= (3)+(4)+(5)+(6)	Planirani cilj % (8)	Planirani cilj količina (9)
		Papir +karton (3)	Organski (ostaci iz kuhinja i restorana) (4)	Zeleni (lišće, trava, ostaci rezidbe i sl.) (5)	Ostali (drvo, odjeća, tekstil, frakcije kabastog i dr.) (6)			
2017	5462(83%)	721	1759	284	295	3059	7	214
2018	5713(86%)	754	1840	297	309	3200	15	480
2019	5888(89%)	777	1896	306	318	3297	25	824
2020	6285 (90%)	830	2024	327	339	3520	30	1056

Cilj koji se odnosi na građevinski otpad						
Godina planskog obuhvata (1)	Broj stanovnika u JLS (2)	Stopa proizvodnje po stanovniku (3)	Procjena proizvedenog građevinskog otpada prema DPUO (4)	Procjena sakupljenog građevinskog otpada (5)	Planirani cilj % (6)	Planirani cilj količina (7)
2017	17408	0,15	2611	2088 (80%)	10	209
2018	17578	0,15	2636	2240 (85%)	30	672
2019	17750	0,15	2662	2396 (90%)	40	958
2020	17924	0,15	2688	2553 (95%)	50	1276

12. SAKUPLJANJE KOMUNALNOG OTPADA

Sakupljanje komunalnog otpada, za period važenja ovog Plana, podrazumijeva, sakupljanje miješanog komunalnog otpada odloženog od strane građana i zaposlenih u komercijalnom i industrijskom sektoru, institucijama, i sakupljanje primarno razdvojenih sakupljenih komponenti otpada.

U cilju pravilnog i sveobuhvatnog sakupljanja otpada iz domaćinstava preduzeće se sljedeće mjere i aktivnosti: organizovanje selektivnog sakupljanja otpada, organizovanje reciklažnog dvorišta i zelenih ostrva.

Dosadašnja praksa je pokazala da sakupljanje otpada po principu primarne selekcije u više kanti, za PET, staklo, papir, metal i ostali otpad, teško primjenjivo i da se kao rezultat dobija uglavnom samo miješani otpad. Predviđeno je uvođenje novog sistema tzv. sistema dvije kante za odvojenosakupljanje suve i mokre frakcije.

Ovaj sistem podrazumijeva odvojeno sakupljanje otpada na mjestu njegovog nastanka, u dvije posude:

- **suva**- zajedničko odvajanje primarno selektovanih materijala kao što su papir, karton, plastika, staklo, guma, metal, tekstil i sl.
- **mokra**- odvajanje ostalog otpada koji je po svom sastavu uglavnom mokar zbog prisustva ostataka od hrane, materijala organskog porekla, baštenskog otpada, proizvoda za higijenu i sl.

Otpad iz „suve“ posude će se nakon sakupljanja transportovati u reciklažno dvorište gdje će se razvrstavati po frakcijama. Tako razvrstan materijal ima svoju tržišnu vrijednost i može biti prodat usljed čega bi se mogla ostvariti određena dobit.

Izdvojena suva frakcija bi mogla da se odlaže i u za to određene kese koje bi zatim bile predate u reciklažno dvorište.

Mokra frakcija će biti transportovana u reciklažno dvorište gdje će se razvrstavati po frakcijama.

Kante/kontejneri će biti obilježeni i dalje sakupljanje i transport razvrstanog otpada će se odvijati posebno, tj. bez miješanja, definisanjem lokacija i broja kontejnera, kao i konstantnim unapređivanjem uspostavljene šeme postavljenih kontejnera u skladu sa potrebama opštine. Plan će isplanirati broj odlazaka kamiona po otpad u toku dana i nedjelje, što može uiniti ovaj sistem održivijim i uspješnijim.

U gradskim zonama i urbanim cjelinama, predviđeno je **postavljanje posuda za PET, staklo, papir, metal**, na lokacijama na kojima je to moguće, gdje će se, uz dobru edukativnu kampanju, pokušati uspostaviti dobar sistem primarne selekcije suvog otpada.

Takođe, neophodno je razmotriti uvođenje određenih vrsta nagrada za stanovnike koji uredno dopremaju sakupljen primarno selektovani otpad u reciklažno dvorište, u vidu ostvarivanja određenog popusta prilikom plaćanja mjesečnog računa za komunalnu uslugu.

Planira se izvršiti **integracija seoskih područja u sistem sakupljanja komunalnog otpada**, što bi podrazumijevalo povećanje broja kontejnera veće zapremine u cilju smanjenja broja odvoza kako zbog cijene transporta, tako i zbog sporijeg generisanja otpada u tim područjima.

Komunalno preduzeće će obezbijediti **sakupljanje komunalnog otpada koji se ne treba/može odlagati u kontejnere za komunalni otpad (npr. kabasti otpad i ostalo)** odvoženjem istog po potrebi i po pozivu, iznajmljivanjem kontejnera od 5 m³ uz odgovarajuću ekonomsku naknadu za pruženu uslugu.

Slika 2. Sistem dvije kante za separatno sakupljanje otpada

Sakupljanje opasnog komunalnog otpada

U opasni otpad iz doma instava prije svega spadaju: otpadne baterije, otpadna ulja, boje, lakovi, stari lijekovi, pesticidi, razne hemikalije i dr.

Odvojeno sakupljanje opasnog otpada iz doma instava mogu e je organizovati na iste na ine kao i primarnu reciklažu, s tim da opasni otpad zahtijeva posebni nadzor od mjesta nastanka do mjesta kona nog odlaganja ili prerade.

Raznovrsnost materija koje ine opasan otpad koji se generiše u doma instvima diktira uslove sakupljanja, transporta, na in manipulacije i privremenog skladištenja, a konkretan program se razvija i detaljno razra uje za svaku vrstu otpada koja je definisana zakonom, u skladu sa posebnim Pravilnikom.

Sakupljanje ovih vrsta otpada predvi eno je u okviru reciklažnog dvorišta koje e biti opremljeno specijalnim posudama zašt i enim od neželjenih efekata kao što su curenje sadržaja, širenje neprijatnih mirisa, isparavanje, pristup neovlaš enih lica i sl.

Sakupljanje gra evinskog otpada

Gra evinski otpad nastaje prilikom izgradnje, održavanja i rušenja gra evinskih objekata.

Sastav gra evinskog otpada zavisi od toga da li se ruši postoje i ili gradi novi objekat, kao i odsamog podru ja gdje se gradi. Gra evinski otpad se naj eš e sastoji od sljede ih vrsta materijala:

drvo, metal (gvož e, elik, aluminijum, bakar i dr.), beton, cigla, blokovi, crijep, kartonske i gipsane plo e, staklo i asfalt. Dio gra evinskog otpada se može koristiti za ponovnu upotrebu nakon drobljenja pomo u drobiliceza pokrivanja deponija komunalnog otpada inertnim materijalom umjesto upotrebe nekih drugih materijala iz prirode.

Glavni cilj upravljanja gra evinskim otpadom je uspostavljanje održivog sistema upravljanja otpadom, pra enje koli ina, vrsta i sastava gra evinskog otpada, izbjegavanje i prevencija nastajanja otpada, smanjivanje koli ina koje se odlažu, odvajanje i zbrinjavanje svih vrsta gra evinskog otpada koje sadrže opasne materije.

**13. MJERE ZA SPRIJE AVANJE NASTAJANJA ILI SMANJENJE KOLI INA KOMUNALNOG
OTPADA I NEGATIVNIH UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I ZDRAVLJE LJUDI
UKLJU UJU I I MJERE ZA SMANJENJE KOLI INA BIOLOŠKI RAZGRADIVOG OTPADA
SADRŽANOG U KOMUNALNOM OTPADU KOJI SE ODLAŽE NA DEPONIJAMA**

Sprije avanje nastajanja ili smanjenje koli ine otpada i negativnih uticaja na životnu sredinu u praksi se vrlo teško postiže, ali tome svakako treba težiti u organizovanju sistema upravljanja otpadom na teritoriji Prijestonice. Prioritet svakog sistema upravljanja otpadom je da sprije i ili smanji nastanak otpada. Jednostavno re eno, najbolji je onaj otpad koji se uopšte ne proizvede. Koriš enjem pogodnih na ina proizvodnje i obrade i ekološkim savjesnim ponašanjem potroša a mogu se smanjiti koli ine i štetnost otpada koji bi se trebao odstraniti ili preraditi.

Biološko razgradiv otpad je otpad koji je pogodan za anaerobnu ili aerobnu razgradnju (biootpad, papir i karton). Biootpad je biološki razgradiv otpad iz vrtova i parkova, hrane i drugi otpad koji nastaje u doma instvima, ugostiteljskim i maloprodajnim objektima i sli an otpad iz objekata namijenjenih za proizvodnju prehrambenih proizvoda.

Veliki dio ukupne koli ine komunalnog otpada je biološki razgradiv. Najve i dio tog otpada potie sa parkovskih (suve grane, šiblje, trava, drve e) i poljoprivrednih površina. Me utim, kako je biorazgradivi otpad zna ajna primjesa i u sklopu drugih kategorija otpada, jasno je da je realna koli ina generisanja ove vrste otpada vjerovatno ve a. Tako e, ukupnoj koli ini biološko razgradivog otpada se mogu dodati i koli ine biološko razgradivog otpada generisanog u privredi.

Biološki razgradiv otpad ima mogu nost jednostavnog tretmana i primjenu za širok spektar aktivnosti: može se koristiti kao prirodno ubrivo za cvjetne kulture, travnjake i sli no. Zbog toga je zna ajno izdvajanje ove vrste otpada, posebno u smislu smanjenja optere enja sanitarne deponije, odnosno produžetka njenog eksploatacionog vijeka. Pravilna obrada ove vrste otpada važna je zbog smanjenja doprinosa efekta "staklene bašte" i njegovog uticaja na životnu sredinu.

Ovaj otpad se može odvojeno sakupljati kroz sistem posebnih kontejnera na gradskom prigradskom podru ju. Do trenutka izgradnje regionalnog postrojenja za kompostiranje, anaerobnu digestiju ili mehani ko-biološki tretman neposredno uz sanitarnu deponiju, što se predlaže Državnim planom upravljanja otpadom, ovim Planom je predvi ena nabavka bio-drobnice za tretman ove vrste otpada, koja bi bila instalirana na lokaciji za privremeno skladištenje biorazgradivog (zelenog) otpada. Tako dobijen proizvod bi se mogao prodavati zainteresovanim subjektima, u cilju dalje upotrebe. Na taj na in bi se smanjila koli ina biološko razgradivog otpada koji se odlaže na sanitarnoj deponiji.

14. RAZVIJANJE JAVNE SVIJESTI O UPRAVLJANJU OTPADOM

Uključivanje javnosti u procese odlučivanja o pitanjima koja su značajna za životnu sredinu, a posebno kada je riječ o upravljanju otpadom, predstavlja zakonsku obavezu jedinica lokalne samouprave, kao i organa regionalnog organizovanja.

Nedostatak stručno obrazovanih kadrova sa specifičnim znanjima i vještinama, preopterećenost svakodnevnim poslovima, isto odsustvo motivisanosti lokalne administracije da se ozbiljnije pozabave određenim pitanjima, usporavaju proces razvijanja javne svijesti o upravljanju otpadom.

Zato je potrebno izgraditi stratešku, kvalitetnu saradnju lokalnih samouprava sa lokalnim medijima, biznis sektorom i organizacijama civilnog društva. Iz tog razloga je neophodno podizanje znanja i vještina u lokalnoj samoupravi o upotrebi kanala komunikacije u procesu razvijanja svijesti o upravljanju otpadom na lokalnom nivou.

Nesistematično i neadekvatno postupanje sa otpadom predstavlja jedan od najvećih problema u oblasti zaštite životne sredine, a posljedica je neizgrađenog stava društva prema otpadu, nerazumijevanja zašto je bitno upravljati otpadom i neshvatanja pozitivnih efekata ovog procesa.

Kako bi se problemi u ovoj oblasti riješili, neophodno je da se radi na podizanju nivoa javne svijesti građana, kao jednih od generatora otpada, zatim na uključivanju građana i drugih aktera u selekciju i prikupljanje otpada, sa ciljem da se izbjegnute otpori i tako omogući realizacija ciljeva postavljenih u ovom Planu. U tom cilju važno je saradivati sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, sa kojim bi se mogli realizovati različiti projekti edukativnog karaktera, na temu primarne selekcije otpada i značaj kompostiranja.

U cilju podizanja nivoa ekološke svijesti građana prethodnih godina realizovala niz edukativnih kampanja i akcija, između ostalih, pod sloganom Očistimo svoje, kako bi tako uticala na javnost i unaprijedila stanje životne sredine.

Važno je istaknuti i potpisan Sporazum o saradnji i osnovnih škola u gradu, na Svjetski dan zaštite životne sredine 05. jun 2014, na osnovu kog se u prethodnom dvogodišnjem periodu realizovao niz aktivnosti na polju zaštite životne sredine.

Od velikog značaja je animirati stanovništvo da pristupi odvojenom sakupljanju komunalnog otpada i kompostiranju organskog i zelenog otpada u svojim domaćinstvima.

15. OPIS AKTIVNOSTI U RECIKLAŽNOM DVORIŠTU

Državnim planom je bez obzira na predloženu opciju, za Prijestonicu predviđena izgradnja reciklažnog dvorišta. S tim u vezi je u nastavku teksta dat opis aktivnosti u navedenom postrojenju.

Reciklažno dvorište

Reciklažno dvorište predstavlja mjesto za odvojeno odlaganje raznih vrsta opasnog i neopasnog otpada koji nastaje u domaćinstvima. Reciklažno dvorište namijenjeno je isključivo građanima, i u njega se ne

prima otpad od pravnih lica. U reciklažnim dvorištima razvrstavaju se i privremeno skladište posebne vrste otpada koje se mogu ponovno upotrijebiti u proizvodnim procesima.

Potrebno je da reciklažno dvorište ima sledeće i sadržaje:

- Portirnica	- Kontejner za električni i elektronski otpad
- Kontejner otvoreni 7 m ³ za pet	- Kontejner za otpadne gume
- Kontejner otvoreni 7 m ³ za karton	- Kontejner za stare akumulatore
- Kontejner otvoreni 7 m ³ za papir	- Kontejner za zauljene filtere
- Kontejner zatvoreni 7 m ³ za željezo	- Kontejner zatvoreni 7 m ³ za tekstil
- Kontejner otvoreni 7 m ³ za staklo	- Kontejner otvoreni 7 m ³ za BIO otpad
- Kontejner zatvoreni 7 m ³ za obojene metale	- Kontejner za kabasti otpad
- Kontejner za zauljenu ambalažu	- Stare baterije

Kao sakupljački centar, organizovano je kao jednostavna jedinica, i opremljeno je odgovarajućim i jasno označenim kontejnerima, prema zakonom definisanoj klasifikaciji. Za svaku vrstu otpada propisan je odgovarajući prostor, oprema u koju se odlaže, na in rukovanja i na in održavanje opreme. Građani bi mogli pravilno i bez plaćanja naknade u reciklažnom dvorištu zbrinuti svoj kabasti kućni otpad, kao što je namještaj, električni elektronski uređaji, željezni i predmeti od drugih metala, stare gume, baterije, otpadno ulje ali i drugi vrijedan otpad koji se može ponovo iskoristiti poput papira, kartona, te staklene i plastične ambalaže.

Reciklažno dvorište nije predviđeno za prihvatanje otpada od rušenja, opasnih materija, medicinskog otpada, industrijskog otpada i otpada životinjskog porijekla.

Reciklažno dvorište mora ispunjavati osnovne tehničko-tehnološke uslove:

- treba biti ograničeno,
- otvoreni kontejneri moraju biti u posebno natkrivenom prostoru,
- otpad se mora skladištiti odvojeno po svojstvu, vrsti, i agregatnom stanju,
- podna površina mora biti nepropusna i otporna na djelovanje uskladištenog otpada,
- mora biti opremljeno tako da se spreži i rasipanje otpada, širenje prašine, buke, mirisa i drugih emisija,
- mora biti opremljeno uređajima, opremom i sredstvima za dojavu, gašenje i sprečavanje širenja požara te drugom sigurnosnom opremom u skladu sa posebnim propisima,
- mora biti označeno natpisom "*Reciklažno dvorište*"s podacima o vrsti otpada koji se skladišti, broju iste iz kataloga otpada i o radnom vremenu.

Lokacija namijenjena izgradnji reciklažnog dvorišta se nalazi u zahvatu Detaljnog urbanističkog plana "Humci", koja je po namjeni predviđena kao površine za obradu, sanaciju i skladištenje otpada. Zahvata djelove dvije urbanističke parcele, ukupne površine 1390m².

Prilikom izbora mikrolokacije, naročito je važno da reciklažno dvorište bude smješteno tako da građani mogu što jednostavnije doći do njega (uz saobraćajnicu). Upravljanje reciklažnim dvorištem će biti povjereno D.O.O "Komunalno".

Koristi koje opština i njeni građani dobijaju, su sljedeće:

- građani mogu tokom cijele godine, svakim radnim danom, besplatno i na način bezbjedan po životnu sredinu odložiti razne vrste neopasnog i opasnog otpada,

- povećavaju se prikupljene količine otpada po reciklažnim dvorištima i time smanjuje prosječna cijena sakupljanja,
- izbjegava se razbacivanje kabastog otpada po javnim površinama i oko kontejnera,
- ostvarenje prihoda od prodaje sekundarnih sirovina,
- podizanje ekološke svijesti o otpadu edukacijom korisnika.

16. AKCIONI PLAN SA DINAMIKOM REALIZACIJE I IZVORIMA FINANSIRANJA

U Akcionom planom navedene su potrebne aktivnosti i projekti, sa nosiocima, rokovima realizacije i izvorima finansiranja.

Redni broj	Aktivnost	Nosioci	Rok realizacije
1.	Donošenje i usvajanje odluka o upravljanju komunalnim otpadom u skladu sa zakonskom regulativom na državnom nivou	Nadležni sekretarijat i Skupština	2017
2.	Donošenje i usvajanje odluka u vezi upravljanja neopasnim građevinskim otpadom i zelenim otpadom	Nadležni sekretarijat i Skupština	2017
3.	Informisanje i edukacija građana u cilju podizanja javne svijesti	Organi lokalne uprave Prijestonice i DOO Komunalno Cetinje	U kontinuitetu
4.	Uvođenje sistema dvije kante za sakupljanje komunalnog otpada	Sekretarijat za održivi razvoj i infrastrukturu DOO Komunalno Cetinje	2017-2020
5.	Nabavka vozila za sakupljanje i transport komunalnog otpada i drobilica za građevinski i zeleni otpad	Priestonica, DOO Komunalno Cetinje, IPA fondovi, Donacije	2017-2020
6.	Izgradnja reciklažnog dvorišta	Priestonica Cetinje, Budžet Države, Donacije, IPA fondovi	2017
7.	Osnivanje i opremanje privremenog skladišta neopasnog građevinskog otpada i privremenog skladišta zelenog otpada	Priestonica, DOO Komunalno Cetinje, Izabrani subjekti, Donacije, IPA fondovi	2017
8.	Sanacija odlagališta Vrtijeljka	Direkcija javnih radova MORIT Priestonica	2017
9.	Sanacija neuređenih odlagališta otpada	DOO Komunalno Cetinje, donacije	U kontinuitetu
10.	Sanacija lokacije za privremeno skladištenje građevinskog otpada	Priestonica Cetinje ili Izabrani subjekat	2019-2020

Planirano je osam projekata, za čiju realizaciju je potrebno 2.370.000,00 eura. Projekti su sljedeći:

Projekat 1. Informisanje i edukacija građana

Opis projekta: Planirano informisanje i edukacija, u saradnji sa resornim Ministarstvom, sa ciljem podizanja nivoa ekološke svijesti građana na temu uvođenja primarne selekcije, nabavka kanti za naselja u kojima je individualno stanovanje, značaj kompostiranja i sl.

Nosilac aktivnosti: Prijestonica Cetinje/Ministarstvo održivog razvoja i turizma

Indikator: Broj građana obuhvaćenih kampanjom, broj realizovanih projekata/akcija, broj kanti.

Rok: 2017 -2020

Izvori finansiranja: Prijestonica Cetinje/Budžet Države/donacije

Potrebna sredstva: 10.000,00 eura

Projekat 2. Uvođenje sistema dvije kante za sakupljanje komunalnog otpada

Opis projekta: Planirana je nabavka opreme za selektivno sakupljanje komunalnog otpada (kante i kontejneri).

Nosilac aktivnosti: D.O.O. Komunalno Cetinje, Prijestonica Cetinje, Donacije

Indikator: Organizovano odvojeno sakupljanje otpada u gradskoj i seoskoj sredini. Količine pojedinih frakcija koje su odvojeno sakupljene.

Rok: 2017-2020

Izvori finansiranja: D.O.O. Komunalno Cetinje, Prijestonica Cetinje, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, donacije

Potrebna sredstva: 40.000,00 eura

Projekat 3. Nabavka vozila za sakupljanje i transport komunalnog otpada i drobilica za građevinski i zeleni otpad

Opis projekta: Planirana je nabavka vozila za sakupljanje i transport komunalnog otpada, građevinskog otpada, kao i drobilica za građevinski i zeleni otpad.

Nosilac aktivnosti: D.O.O. Komunalno Cetinje, Prijestonica Cetinje, donacije, IPA fondovi

Indikator: Povećanje kvaliteta sakupljanja i transporta komunalnog otpada, kao i postotak tretmana građevinskog i zelenog otpada.

Rok: 2017-2020

Izvori finansiranja: D.O.O. Komunalno Cetinje, Prijestonica Cetinje, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, donacije, IPA fondovi

Potrebna sredstva: 140.000,00 eura

Projekat 4. Izgradnja Reciklažnog dvorišta

Opis projekta: Planirana je izgradnja reciklažnog dvorišta

Nosilac aktivnosti: Prijestonica

Indikator: Izgra enoreciklažno dvorište

Rok: 2017

Izvori finansiranja: Budžet Prijestonice /Budžet Države/donacije / IPA fondovi

Potrebna sredstva: 120.000,00eura

Projekat 5. Osnivanje i opremanje privremenog skladišta neopasnog građevinskog otpada i privremenog skladišta zelenog otpada

Opis projekta: Planirano je osnivanje i opremanje privremenog skladišta neopasnog građevinskog otpada i privremenog skladišta zelenog otpada za Prijesticu.

Nosilac aktivnosti: Prijestonica Cetinje, D.O.O. Komunalno Cetinje, Izabrani subjekt.

Indikator: Donešena Odluka o utvr ivanju lokacija, donešena Odluka o na inu privremenog skladištenja građevinskog otpada i zelenog otpada, uslovima zaštite životne sredine i zdravlja ljudi, osnovano skladište.

Rok: 2017

Izvori finansiranja: Prijestonica Cetinje, D.O.O. Komunalno Cetinje, donacije, IPA fondovi

Potrebna sredstva: 20.000,00 eura

Projekat 6. Sanacija nesanitarnog odlagališta Vrtijeljka

Opis projekta: Planirana je sanacija neure enog odlagališta Vrtijeljka, koja podrazumjeva model parcijalne sanacije-sanacija koja podrazumijeva prikupljanje/premještanje otpada unutar lokacije i pokrivanje sa vodonepropusnim slojem.

Nosilac aktivnosti: Direkcija javnih radova, MORIT, PrijestonicaCetinje.

Indikator: Sanirano odlagalište.

Rok: 2017

Izvori finansiranja: IPA fondovi i Kapitalni budžet

Potrebna sredstva: 2.000000,00 eura

Projekat 7. Sanacija neuređanih odlagališta

Opis projekta: Planirana je sanacija evidentiranih neuređanih odlagališta. Za neuređeno odlagalište „Crna Greda“ na kome je procijenjena količina otpada od 350m³ planirana je izrada plana sanacije ostale 23 tone se sanirati na način što će se otpad izmjestiti ili će se prekriti inertnim materijalom.

Nosilac aktivnosti: Prijestonica Cetinje,

Indikator: Sanacija navedenih odlagališta.

Rok: 2017-2020

Izvori finansiranja: Prijestonica Cetinje, D.O.O. Komunalno Cetinje, donacije

Potrebna sredstva: 20.000,00eura

Projekat 8. Sanacija privremenog skladišta neopasnog građevinskog otpada

Opis projekta: Planirana je sanacija privremenog skladišta neopasnog građevinskog otpada.

Nosilac aktivnosti: Prijestonica Cetinje ili Izabrani subjekt.

Indikator: Sanacija navedenog skladišta.

Rok: 2019-2020

Izvori finansiranja: Prijestonica Cetinje, D.O.O. Komunalno Cetinje

Potrebna sredstva: 20.000,00eura